

מהדורת 'קדן טלל ברכה'

שנה י"א (תשפ"ז)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• ליל •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

טו | כח התפילה
מאבותינו הקדושים
מילתא חרת"א

יב | הזמנה מקארי קירואן
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | העוף הוא רק
לבוש הנשמה
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חרתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • תניא

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

הויות דאביי ורבא

גילוי נפלא נתגלה לנו מכבשנו של רבינו האריז"ל (שער הפסוקים פרשת לך לך), כי כאשר נשבו אנשי סדום בידי ארבעת המלכים, וביניהם גם לוט בן אחי אברהם, היתה גנוזה שם נשמתו של האמורא הקדוש רבא, וניצוץ קדוש זה ביקש אברהם אבינו להציל. ורמז לדבר בפסוק (בראשית יד יב) "וַיִּקַּח אֶת לוֹט וְאֶת רְכָשׁוֹ בֶּן אָחִי אֲבָרָם", ראשי תיבות 'רבא'.

והנה, אין המכוון כאן רק לנשמתו של רבא כאיש פרטי, אלא לכל התורה שבעל פה, שהרי דברי התלמוד נקראים 'הויות דאביי ורבא'.

ומעתה יש להבין מפני מה נזכר כאן רבא לבדו, ומה מקומו של אביי בזה.

אך הנה, בגמרא (ברכות מח.) מובא מעשה נאה על ימי ילדותם של אותם האמוראים הקדושים.

בימים ההם ישבו שני החברים לפני רבה, ושאלם למי מברכים. אמרו לו, "לרחמנא". שב רבה ושאלם, "לרחמנא היכן הוא יושב". ובזה נחלקו תשובותיהם; רבא החוה בידו כלפי תקרת הבית, ואילו אביי יצא החוצה והצביע על השמים.

אמר להם רבה: "מובטחני בשניכם כי תהיו תלמידי חכמים". ונראה ברור, כי שתי דרכים המה בעבודת ה', אשר בהן הילכו אותם קדושי עליון מקטנותם. עבודתו של רבא היתה למטה בארץ, ועיקרה בעמל ויגיעת התורה מתוך מסירת כל הכוחות, וכפי המסופר בגמרא (שבת פח.) כי היה שקוע בתלמודו עד שלא שת ליבו לכך שאצבעו מונחת תחתיו ונדחת עד כי היתה שותתת דם. דווקא מתוך יסורים אלו הגיע רבא לדרגות עליונות, בעמל התורה המפרך את הגוף.

על כן עסק בתקרת הבית העשויה עפר ולבנים, וכל אשר יסודו מן האדמה. ואכן גם אברהם אבינו כבואו להילחם בארבעת המלכים, היה משליך עליהם את עפר הארץ אשר נעשה לחרבות וחיצים.

אולם אביי דרך אחרת היתה לו בזה. כי הנה ידוע מאמרו של אביי במסכת שבת (דף קיח:), כי כאשר היה רואה תלמיד חכם צעיר המסיים מסכת, היה עורך סעודה לחכמים. ובאמת אם נדקדק בלשון הגמרא נמצא כי לא אמר אביי 'צורבא מרבנן דסיים מסכתה', אלא 'דשלים מסכתה', היינו שזכה אל השלימות בלימוד המסכת. וזהו הלימוד על מנת לקיים, אשר בזה הוא מקיים את המצוה בשלימות, ועל כך ראוי לקבוע יום טוב לחכמים. כי זו היתה דרכו של אביי, להאיר פניו לעוסקי התורה בשלימות.

אשר על כן, כאשר יצא אברהם אבינו למלחמה כנגד ארבעת המלכים - נטל לידיו את שתי הדרכים הללו של רבא ואביי, דרך הארץ ודרך השמים.

ומשום כך, אחר שהובטח לו כי יהיה זרעו כעפר הארץ, ואכן ניצח את המלכים בדרך זו, שהשליך עליהם עפר וצרורות ונעשו חיצים וחרבות, זכה לפדות בזה את נפשו של רבא, העמל בעבודתו מתוך צער ויסורים. אולם עתה נתעורר אברהם לבקש גם את דרכו של אביי בעבודת ה', המאיר פניו לכל צורבא מרבנן, והיא דרך השמים, דרך הכוכבים המאירים לכל אחד ואחד מישראל בפרטות. לכן לא נחה דעתו עד שהובטל לו כי יהיו זרעו ככוכבי השמים.

זהו שידע אביי כבר בקטנותו, כאשר שאלוהו למי מברכים ועמד ויצא החוצה להצביע כלפי שמיא. ביקש אביי להורות כי יש לו לאדם להביט אל כוכבי השמים.

ודאי, הכיר גם אביי בהכרח העמל ללימוד התורה. אלא שעל גבי היגיעה שבארץ, ביקש אביי להוסיף את ההארה שניתנה לו לאברהם אחר המלחמה - את כוכבי השמים. ואם ביקשנו היכן מקומו של אביי במלחמת המלכים - שם נמצאנו, בפסוק 'הבט נא השמימה וספור הכוכבים'.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פורמאנץ שליט"א)

דברי חיים | הדורות שקדם אברהם היו שקועים בתאוות ועשאות חקים לעבודה זרה א
קדשת יום טוב | ככל שמעט האדם בהנאות הגוף מייטיב לנשמה א
פתוחי חותם | תאוות העולם תחלתם מתוק וסופם מר ב
קדשת לוי | אברהם אבינו הקריב להשי"ת את הגשמיית שנתן לו ב
חלקת יהושע | אברהם אבינו העלה אפלו את בהמותיו ב
עטרת זקנים | גלוי נשגב מדרגת השגת הצדיקים בעולם העליון ב
תפארת שלמה | כל התפלות והבקשות הם כדי שיתגדל שמו ושיהיה לנו כל צרכינו כדי שנוכל לעבדו יתברך בשמחה ב
מי השילוח | עקר דקדוקי עניות הוא מי שאינו שמח בחלק שנתן לו הבורא וחספז במותרות ג
אמרי חיים | השתדלות בפרנסה - ברוכה ביראת שמים ג
אמרי אמת | כח מחשבה אחת של בטחון ואמונה יכולה כל מערכת השמים להתהפך לטוב ג
מכלל מציון | הערה על מאמר הגמרא ג
מחשף הלבן | להתדבק בשכינה צריך להוסיף קדשה אחר קדשה ג
חסד לאברהם | יחזירי ופסולות לשונות הפסוקים ד
דברי שלום | מדוע לא נקרא 'שמעאל' ה
לקוטי שיחות | באור דברי הרמב"ם שאין אנו מלים עצמנו מחמת שמל אברהם אבינו אלא אף ורק מחמת צווי הקב"ה למשה רבנו54 ה
תורה אור | הטעם שלא מל אברהם אבינו את עצמו קדם שנוצטו ה
ישמח ישראל | על אף חשכת הגלות ותבערת נסיונות הצייר בדורות האחרונים גלוי וידוע לפני הקב"ה פנימיות לבות בני ישראל ו
דברי שלום | יתחזק לעולם בישועת ה' כמו אברהם אבינו, ויזכה לישועה כמו שהוא זכה ו
אמונת ישראל | יסודות באמונה תמימה בהנהגת הבורא בכל מצב ועדן ו
לקוטי הלכות | עקר הנסיון הוא מה שלא מראים לאדם מתחלה מה יזכה אם יעמד בו ו
נפש חיה | סדר יציאת אברהם אבינו מאור פשדים ז
צמח צדקה | הקב"ה יחד שמו יתברך על אברהם בחייו ז
אמרי יוסף | מנין אותיות של האבות והאמהות כמנין שמו יתברך ז
בנין שלמה | זכה אברהם בעשירות אף שלא בקש כי אם חכמה ז
בית אהרן | שרש מריבת הרועים שלוט הוא הירוש של אברהם ז
ויאמר עזרא | קניית הארץ בקנין חזקה ח
פני מבין | המאמר תלמיד חכם בביתו ככהו המקריב קרבנות ח
תולדות שלמה | רמז הכתוב לשעורי המעשרות ח
קרבן העני | בקשתו של מלך סדום לקבל את הנפשות כשראה שאברהם נותן מעשרות ח
זכות הרבים | שמירת ישראל משער החמשים של הטמאה ח
בית יצחק | מצותו של אברהם אבינו לספר את הפוכבים ח
דברי מהרי"א | חייב ממנו במיתה בידי שמים ט
ויאמר שאול | בשכר ענותנותו של אברהם זכה שצאנו ממנו תלמידי חכמים מעשי צדיקים ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
חוישי: 052-71 10200 | עזרא: 052-71 10900

קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

שירות למייל האישי

נושאים בפרשת לך לך

לך לך מארצך - העלאת הנשמות

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זי"ע

הדורות שקדם אברהם היו שקועים בתאוות ופשאים חקים לעבודה זרה

נאמר ה' אל אברהם וגו' (יב א). הנה כפל המלות 'מארצך וממולדתך' ידוע, כמבאר ברש"י ו"ל ובמדרש רבה.

אך יש לומר, דהנה הדורות הקודמים היו משקעים בתאוות ופשאים חקים לעבודה זרה, כמבאר בספר מורה נבוכים, ואברהם אבינו עליו השלום היה יודע שזה הכל, והלך בתקירה אמתית, שראה שהשמש יורח וקסיליהם לא אלקים המה ויש להם מנהיג ובורא, ולזה מאס באלילים ובחקים הזרים שעשו ורשעי דורו.

אך מכל זה היה צדין רחוק מדעת אמתת תורה הקדושה. כי ידוע שעל פי חקמת אנושי ופלוסופיא אין מבוא למצות השם, כי רחוק הדבר בעיני הפלוסופים שיחפצו דבר ממעשי המצות וכטוב וכחוטא שיהיה בעיניו, כי רחוק הוא מהטבע. ככה האמינו רב הפילוסופים.

תכלית בריאת העולם כדי לקיים המצות ולעשות המעשים הגשמיים כראוי

אך באמת דעת תורה הקדושה כי עקר קיום העולם ובריאתו הוא רק בשביל התורה ובשביל ישראל שיקיימו התורה, ותרי"ג אברים באדם וכן בעולם, נגד רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה הקדושה, וזה שמי' וזה זכרי' (שמות ג טו) עולים עם השם הנקבב תרי"ג כידוע (תקו"ד ד: הקדמה), ובעשות אדם מצוה אחת מקריע כל העולם לכף זכות ונתיחד שמו של הקדוש ברוך הוא.

ואם כן אדרבה, מגשמות עולם הזה עושים מצות ומעשים טובים וממליכין את הבורא ברוך הוא וברוך שמו, אשר זה תכלית בריאת העולם, לא בדרך הפילוסופים.

העלאת הניצוצות מדברים גשמיים חשוכה מאד אצל הבורא

ולזה חכמים הגידו שאדרבה זה חשוב אצל הקדוש ברוך הוא כשעושים מצות ויחודים מדברי אכילה ושתיה וכדומה, כי מעלים הניצוצים הקדושים הפמוסים -

במעוט אכילה ושתיה ושתיה, וגם זה המעוט לא למלאות תאוותו יהיה פונתו.

כידוע שבכל צדד הגשמי יוכל להעמים בה איזה פונה רצויה למען שמו יתברך, ויש פונה פשוטה שכל מוחא סביל דא, הינו בעת אשר ישב על הלחם וכדומה שילף בכת האכילה לעבד את השם יתברך, וזהו תקון הנפש.

הגוף הוא רק לבוש הנשמה

והנה ידוע דהגוף הוא רק לבוש להנשמה, כמו שאמר הכתוב 'עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידין תשכנני' (איוב י א), ונשמע מזה שהעור ובשר והעצמות וגידין וכל איברי האדם הם רק לבושי הנשמה, שהנשמה הוא חלק אלהי ממעל.

ועל דרך שפרש הסדורו של שבת הפסוק 'איש את קדשו לו יהי' (במדרש ה א, רצה לומר מה שהאיש מקדש את עצמו בנתינת צדקה וכדומה בשאר מצות שאיש מקדש עצמו על ידם, וזהו הנקרא שלו, הינו להנשמה.

ציאת אברהם מארצו ומולדתו - קשי לגוף ומעלה לנשמה

והנה כאן שהקדוש ברוך הוא צוה על אברהם אבינו עליו השלום שילך מארצו וממולדתו, בודאי היה להגוף דבר קשה לטלטל את עצמו ממקום למקום לילך במקומות שאין מפירים אותו בארץ לא לו, מה שאין כן להנשמה היה מעלה גדולה על ידי זה, כי זה היה הנסיון הראשון, כדאיתא במדרש רבה (לט ב) פרשה זו: למה היה אברהם אבינו עליו השלום דומה לצלוחית של בשם אפופילסמון וגו', כיון שהיה מטלטלת ריחה נודף.

הרמז במאמר 'לך לך' - להנאתה ולטובתה

וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו עליו השלום לך לך, רצה שזה נראה בעיניך ההלכות הליכות עולם לרעה חס ושלום, כמו שאמר שילהגוף דבר קשה הנסיעה וטלטולי דגברי קשה הוא בעצם. לך רצה לומר להנשמה, שהיא העצמיית של אדם, להנאתה ולטובתה כמו שפרש רש"י, כיון שעל ידי זה התחיל הנסיון הראשון כנ"ל, והבן:

ואפלו בדברים גשמיים מוצאים מלכות של הבורא יתברך שמו ויתעלה, אפלו בעלי תשובה גדולים מצדיקים גמורים, שהעלו הניצוצות קדושות ממקום לא טהור והשיבום אל שרשם.

'לך לך מארצך' - להביא את הארציות לקדושה

וזה מאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, לך לך מארצך וגו', הינו לא זו בלבד שמאסת בגלולים ובתאוות ועבודה זרה, רק עוד צריך מהארציות להביאם לקדושה, לארצות טהורה המכנה בבחינת ארץ ישראל, כמבאר בספר אור המאיר ש'ארץ ישראל' הינו הגשמיית וחרמית של בני ישראל הוא גם כן קדוש.

ולזה רמז הקדוש ברוך הוא לאברהם שצריך לילך מארציות לארץ הקדושה אשר משם 'מבשרי אצחנה אלהי' (איוב יט כו), וזה אשר ארצך, שתבוא לארציות וחרמיות כזה אשר משם תחזה אלקים מבשרך.

באור ואעשה לגוי גדול

ואעשה לגוי וגו', הינו כמבאר על פסוק 'כי מי גוי גדול וגו' (דברים ד ז), ואמר מורי זלה"ה שהפרוש, בראותם החקים שאין שום מבוא על פי השכל ואף על פי כן יראו שיש בו תועלת גדול בראותם תפארת עושיהם ושפועלים דברים גדולים בתחכים, ואז יאמרו 'כי מי גוי גדול', עד כאן.

ועל פי זה גם כן אמר לו הקדוש ברוך הוא, באם תעשה כן, שתלך מארץ הנשמה הלזו אל ארץ אשר תראה שם אלקות כנ"ל, ותחזיר כל הניצוצות קדושות למרום שבתם, ואז יכר כחך שאפלו בגשמים עובדים וממליכים השם, לא בתקמות וחקירות כדעת הפלוסופים וכו'.

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסינעט זי"ע

ככל שממעט האדם בהנאות הגוף מיטיב לנשמה

על פי דברי האר"י הקדוש הנ"ל נראה לי לפרש, דהנה ידוע דתקון הנפש הוא תרפן הגוף ותקון הגוף הוא תרפן הנפש, כי מי שרצה לילך בדרך התורה והמצוה צריך לקדש את עצמו במתן לו

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תאות העולם תחלתם מתוק וסופם מר

כל אלה חבירו אל עמק השדים הוא ים המלח (יג א). בא לרמז כי זה העולם הוא עלול לנזקין לבוא האדם על ידו לידי חטא ולידי עברה, לפי שכל העולם הזה כל תאוות יצר הרע יש בו, והגוף גם כן מחמר קרץ ומצא מין את מינו ונעור. האדם גורם, והמקום גורם, והיצר גומר ומשלים.

והעולם הזה ראוי לקרא בשם עמק השדים ובשם ים המלח. עמק מלשון שוחה עמקה, השדים מלשון השלכה, כמו 'ירה יירה' (שמות יט יג) דמתרגמינן 'אשתדא ישתדי', כלומר, עמק שגשגים בו בני אדם ונופלים.

ים המלח, לרמז שמימי העולם הזה מלווים וסרוחים, שאף על פי שתאוות העולם הזה נראים לעין מתוקים, סופם מלווים וסרוחים, מרים כלענה, כמו שנאמר (משלי ה ד) 'ואחריתה מרה כלענה'.

וזהו שאמר כל אלה חבירו, כלומר יצר הרע וכוחותיו הנזכרים והאברים הגורמים לחטא פנפנר, כלם נתחברו ובאו למקום הגורם לחטא, הוא העולם הזה שהוא עמק השדים, שמי שנופל בשוחה עמקה שבו, דהינו בתאוותיו, נשלף ונופל ואין לו תקומה. והוא הנקרא ים המלח, לרמז שמי ששתה מימיו, אף על גב דנראים לו מתוקים, סופם מלווים וסרוחים ומרים כלענה, רחמנא לצלן:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

אברהם אבינו הקריב להשי"ת את הגשמיית שנתן לו

ויכן שם מזבח לה' הנראה אליו (יב ח). ויש לדקדק, הנה צריך לכתב 'ויכן' שם מזבח לה' הנראה, מאי 'אליו', או הנה ליה לכתב 'לה' הנראה לו', מאי מלת 'אליו'. ונראה לפרש כי באמת שהקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם בכאן טובת הגשמיית, ולכך הנה צריך מזבח, והוא

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

אברהם אבינו העלה אפלו את בהמותיו

ואברהם כבד מאד במקנה וכו' (יג ב), לרמז מה שאיתא בתולדות אדם (פרשת נח ד"ה ויזכור) — בעת שאמר הבעל שם טוב וצללה"ה 'וישם כצאן משפחות' (תהלים קו מא) כשיצא לשה בשבת בערב שבת קדש לקבל שבת, נתאספו סביביו צאן השדה, כי אפלו בהמה וחייה, אם הם אצל הצדיק, יש להם איזה הרגש בהכרח, כדמצינו בן בחמורו של רבי פנחס בן יאיר (ראה חולין ז), ובעיצא דרבי חנינא בן דוסא (ראה תענית כה), ורק שהוא לפי ערכם, שהם בהמות וחיות:

פרשת לך לך

בבני חיי ומזוני, עניני עולם הזה השפיל, אף האדם המשיג על כל דרכיו במישור, יהיה כל מגמת חפצו בבקשתו למען כבודו יתברך שמו להרים גדלתו וממשלתו יכירו וידעו כל יושבי תבל וכו'.

ולזה טרם עמדו להתפלל אומרים 'ה' שפתי תפתח וכו'. גם בתפלת ימים הנוראים אומרים (היה עם פייפות) 'הורם מה שיאמרו' וכו'. ה' ישלח עזרו שיהיה כל מגמת חפצנו בכל צרכינו למען כבודו יתברך שמו לבל יחסר לנו משוב למען נוכל לעבדו בשמחה וטוב לבב.

וכזה היה עבודת אברהם אבינו עליו השלום להמשיך אלקותו יתברך שמו על כל העולם. וזה שאמר רש"י במתק לשונו זה שאומרים אלקי אברהם, שיתפללו כל באי עולם על המשכת האלקות של אברהם כנ"ל.

וזהו שאומרים בתפלה 'אלהינו ואלהי אבותינו אלקי אברהם' וכו', פרוש המשכת האלקות של אברהם שהיה בראונו אז, בן נזכה אנוהו פלנו להרים קרן ממשלתו על כל העולם במהרה בזמינו אמן:

עומד על הארץ, וזה ואל הארץ אשר אראך, שיהיה תמיד ארץ, שאין שום אדם יכול להשיג את אין סוף:

ואעשך לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה ('ואעשך לגוי גדול' זה שאומרים אלהי אברהם, 'ואברכה' זה שאומרים אלהי יצחק, רש"י) (יב ב)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

כל התפלות והבקשות הם כדי שיתגדל שמו ושיהיה לנו כל צרכינו כדי שנוכל לעבדו יתברך בשמחה

יבאר על פי מעשה אשר הובא בספר עמק המלה, שפעם אחת בערב יום כפור לעת ערב בעיר חברון היה חסר איש אחד למנון עשרה, ונצטערו יושבי העיר מאד, והיה להם נס ומופת גדול שבא אברהם אבינו עליו השלום ועמד עמהם בתפלה עד אחר תפלת נעילה, ואחר כך נעלם מהם, עין שם [וזה הרמז בדברי רש"י ו"ל בך חותמין כו', כי תפלת נעילה היא גמר החתימה].

והענין הוא, כי התפלות בצרכי בני אדם הוא באמת מדרגה שפלה מאד

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב א)

עטרת זקנים

רבי יחיאל מיכל בן רבי משה מסאמבור זיע"א

גלוי נשגב מדרגת השגת הצדיקים בעולם העליון

שמעתי מדודי הרב הצדיק הקדוש רבנו צבי נב"מ וכו', שראה פעם אחת את הרב המגיד הקדוש מזלאטשוב זלה"ה בחלום, ושאל אותו האם מתנהג עמו בעולם העליון.

והשיב לו, שכל ימיו מה שהולך מעולם לעולם העליון ממנו נראה לו שעומד על הארץ ורקיע ממעל לו, וכל מה שמגיע את עצמו לבוא לעולם העליון נראה לו שעומד על הארץ [וזה סוד צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא (ברכות סד), נכדו המעתיק משה] וכו'.

הרמז בפסוק 'אל הארץ אשר אראך'

אחר כך שמעתי מאבי אדומ"ר הצדיק הקדוש זלה"ה, שמרמז בפסוק 'אל הארץ אשר אראך', שיהיה תמיד אצל האדם - אף על פי שראה לו שעומד בשמים ויחשב שהשיג כלום, אבל עדין

רגלי השכינה (סוטה ה.), והיא המטבע שפסקה המלך הגדול הקדוש ברוך הוא (ארחות צדיקים שער הגאולה).

אברהם היה ענו וכן סבל באהבה העשרה נסיונות

אבל מי שלבו עליו מלפני השם יתברך, הוא עבדו של הקדוש ברוך הוא, ולכן נקרא משה 'עבד ה' (דברים לז ה), וכן דוד, וכן אברהם אבינו עליו השלום שאמר על עצמו 'ואנכי עפר ואפר' (בראשית יח כז) וסבל כל מה שעבר עליו מן עשרה נסיונות.

רשב"י בא לומר שמאמר 'במה אדע כי אירשנה' אינו מורה על חסר בטחון

ולפי זה נראה לישב, דרבי שמעון בר יוחאי בא לשלל, שחס ושלום לא תאמר שלבו של אברהם אבינו לא היה שלם עם אלקיו בזה שאמר 'במה אדע כי אירשנה', כי נהפוך הוא, שסבל כל מה שעבר עליו באהבה אמתית ושמחה פנימית, כעבד לאדונו, והוא היה הראשון שקראו להקדוש ברוך הוא אדון - מה שלא נמצא בכל צדיקי הדורות שקדמוהו, והבין (עמ' יז-יח):

ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה, ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגו' (ויקרא לז). ויקח לו את כל אלה ויבחר אתם בתור ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בחר (טו ה-י).

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

להתדבק בשכינה צריך להוסיף קדשה אחר קדשה

אפשר לרמוז דאברהם אבינו עליו השלום בקש מהקדוש ברוך הוא שיוהר דרוך ישרה כדי להתדבק בשכינה כראוי. והנה התדבקות האדם בשכינה צריך קדשה אחר קדשה וטהרה אחר טהרה יום אחר יום, ובכל יום יוסיף על היום שעבר, כדי שבוה יוכל לקנות נפש רוח נשמה, ואם יזכה יוכל להשיג אף תיה שהיא נשמה לנשמה, ויזכה שתגיע לו הארה גם מיחידה. והנה האדם קונה [נפש] ולא בשלמות, ואם מתעסק במעשים טובים קונה נפש בשלמות, ואחר כך כדי להשיג הרוח, צריך להוסיף קדשה על קדשה והשפדלות יותר מן הראשון, ואז משיג את הרוח, ואחר כך טהור ידים יוסיף אמן להתאמן בקדשה יתרה הרבה, כדי להשיג הנשמה, ואחר כך השפדלות וקדשה יתרה כדי להשיג תיה, והארה מן היחידה.

אמרי אמת

רבי יהודה לייב מלובלין זיע"א

בכח מחשבה אחת של בטחון ואמונה יכולה כל מערכת השמים להתהפך לטוב

ראשית האמונה נקבע בנו על ידי אברהם אבינו עליו השלום, שנאמר עליו 'והאמן בה'. לאחר שהיה בו אצטגנינות גדולה, והיה לו ידיעה ברורה על ידי מערכת הכוכבים והמזלות שאין בשום אופן על פי דעת ושכל שיהיה לו זרע, ואחר כל אלו הדעות והשכל בטח באמונה, שהוא למעלה מכל הנהגת מערכות השמים. ועל זה נאמר לו הבט נא השמימה וספר הכוכבים, וכפרוש רש"י ו"ל שהגביהו למעלה מן הכוכבים, דהינו שיהיה לו דבקות בהשרש שהוא למעלה ממערכות השמים.

ויאמר לו בה יהיה זרעו, שזה נקבע לזרעו אחריו, שעל ידם יתנהג כל ענין מערכות השמים, שעל ידי מחשבה אחת מנפש אחד מישאל באמונה ובטחון בהשרש, יוכל להתהפך כל המערכת בשכילו לטוב, ולכן לא יפעלו בישאל שום פחד מאותות מערכות השמים, מפני שהם למעלה מהם (פרשת וישב ליל שבת תרל"א):

ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה (אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי מיום שבא הקדוש ברוך הוא את העולם לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא אדון עד שבא אברהם אבינו וקראו אדון, ברכות ז: (טו ח)

מכלל מציון

רבי יעקב דוד מנדומסק זיע"א

הערה על מאמר הגמרא

בהשקפה ראשונה מאמר זה קשה להלמו, דאדרבה, במה שאמר 'במה אדע' מראה חס ושלום על חסר בטחון, ומה שיף לשבחו בכך שקראו להקדוש ברוך הוא אדון.

סבלנות וענוה הוכחה על קבלת על מלכות שמים

ונראה בזה, על פי מה שנקדים ונבאר, דהנה סבלנות וענוה, הנה עקר קבלת אדנותו יתברך על עצמו, ואם האדם סובל כל מה שנגזר עליו מן השמים זהו הוכחה גדולה וראיה ברורה שהוא עבד ה'.

אבל הכוונת על מה שאיננו כפי רצונו, הני כאלו עובד עבודה זרה ורמנא לצלן (והר"ח כ"א כז), ואפלו שכינה איננה חשוכה נגדו, וכן המתגאה כאלו דוחק

ויבן שם אברהם מזבח ויקרא בשם ה' (יב ח)

מי השילוח

רבי מרדכי יוסף מאיר ביצא זיע"א

עקר דקדוקי עניות הוא מי שאינו שמח בחלק שנתן לו הבורא וחפץ במותרות

נסיון הראשון של אברהם אבינו היה 'לך לך', הינו עניות וצמצום, כי בזה צריך האדם להתברר תחלה - שלא יתרעם על השם יתברך חס ושלום, אף שיבקש מהשם יתברך שלא יבוא חס ושלום לדקדוקי עניות שמעבירין את האדם על דעת קונו.

ועקר דקדוקי עניות הינו מי שאינו שמח בחלקו ורוצה במותרות, ועל זה צריך לבקש מהשם יתברך שלא יתאנה למותרות, כמו שנאמר ביעקב (להלן כה כז) 'ויעקב איש תם הינו שהיה שלם בנפשו מבלי שום תאנה למותרות, רק כפי רצון הבורא יתברך בן יקבל באהבה.

וכן היה תפלות אברהם אבינו עליו השלום בנסיון הראשון - שיהיה שמח בחלקו ולא יהיה לו דקדוקי עניות. וזה פרוש ויקרא בשם ה' הינו שהעניות לא יעביירו חס ושלום על דעת קונו:

ויאמר אברהם אל מלך סדם הרמתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ (יד כב)

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

השתדלות בפרנסה - כרוכה ביראת שמים

הרמתי ידי אל ה' מה שאני מרים את ידי להשתדל על פרנסה שהיא מעשה ידי אדם, הוא רק 'אל ה' - למען אוכל לקיים מצות ה', סבה ולולב נאים, מצה נאה, ענג שבת וכו', כי לקיים מצות התורה צריכים הרחבה.

פרנסה בלי עבדות ה' איני רוצה, מאוסה ומתעבה היא, ורק על ידי עבודת השם יתברך אני מרים ענין הפרנסה לקדשת שמו יתברך להיות קנה שמים וארץ - לעשות יחוד שמים וארץ משפיע ומקבל תפארת מלכות, ואני 'קנה שמים וארץ', רוחניות וגשמיות, תורה ונגלה במקום אחד:

ויוצא אתו החוזה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו בה יהיה זרעו, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (טו ה-ו)

השגחה לכל פרטיו במקומו ובשעתו ועל ידי איש וסם פלוני.

באור לשונות הפסוקים על פי הנ"ל

וזהו באור הכתובים. הנה הגר חשבה כי אין גדל השגחה כי אם בבית אברהם שהוא נשיא אלקים אוהבו, אבל עליה יש בה הסתר ונסתרה דרכה מאת ה'.

ועל דרך זה הראה אותה השם יתברך על ידי מלאכיו גדל חסדיו ורב השגחתו על כל נפש ובפרט על הנעלבים. ומפני שהיתה בחיקו של אברהם ובביתו, זכתה לראות כל זה על ידי מלאכיו, וכל מלאך הודיעה יתר השגחה ומעלה שונות.

וזהו כי וימצאה מלאך ה' על עין מים במדבר, להראות שנמצא המושכת חסד כמו מעין, מקור הנובע תמיד מים, כן נמשך חסד ה' ממעני השגחתו אפלו 'במדבר'. ולא עוד אלא שהעין הנה בדרך שור, 'שור' הוא לשון הסתכלות, להראותה כי צופה ומביט ה' אותה.

ויאמר הגר שפחת שרי וכו', רצה לומר הלא אתה הגר בת מלכים מפרעה, ונדבקת בבית אברהם כי נעשית שפחת שרי הצדקת והיה לך שם מעלת הטובה נפלאה, איך עתה 'אי מזה' מן הגדלה הנה שנדבקת באברהם, ועתה נחפז עליך גדל התמורה עד שאינה נחשבת לך יציאתה משם יציאה, כי אם ביאה. וזהו אי מזה באת ואנה תלכי, כי דעתך כנודר באין מבקש מקום.

והשיבה אליו, הלא היא עצם המעלה היא הרוקפת אותי עד לחיי נפשי, ומשרה גברתי אנכי ברחמי, ויהי נודע לה בחינה ראשונה מן ההשגחה אשר השם יתברך צופה ומביט עליה.

ויאמר מלאך השני שובי אל גברתך והמעני תחת ידיה, כי כן זהו רצון השם יתברך. וזהו בחינה ב'.

ויאמר לה מלאך שלישי, דעי כי זהו מה שתזכה על ידי זה למעלה נפלאה מה שלא חשבת בעת מעלתך הקודמת, הרבה ארבה את זרעך וכו'. וזהו בחינה ג'.

ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה וילדת בן, בן, שלא תפיל, וקראת שמו ישמעאל לסימן כי נתקבל צערך ותונתך לפני ה', ולכן וקראת את שמו ישמעאל לסימן כי שמע ה' אל ענידי.

ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה וילדת בן

מפני שרי גברתי אנכי ברחמי (טז ת-ח)

חסד לאברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

יתורי וכפילות לשונות הפסוקים

הכתובים צריכים באור על דבר עניני היתורים, ולפרט המקומות, וכפלי המלאכים על כל דבור ודבור, והשאלה והתשובה מדוע נצרך.

גדל השגחתו יתברך בפרטי פרטיות | ארבעה בחינות

הנה התורה מבארת לנו גדל השגחת השם יתברך, ואיך שרואה בעלבוץ כל העלבוים בכל ענינם, והם כלולים בארבע בחינות.

אחת, מי שהיה לו טובה וגדלה בתכלית, ואחר כך הגיעו שם צרה גדולה, עד שזה אבד כל הטובה והגיעו תמורתו ההפך צער ורעה, עד שהצריך לעזוב מקומו באין תקנה מלשוב לגדלותו, ורק שבורת יוצא למען ישאר בחיי נפשו, עד שאינו קורא זאת אליו יציאה כי אם ביאה, שבא למקום שארית החיים, ואינו מכון בתקנות מקום בואו למקום מיוחד, כי ההתרחקות שלו משם היא מקום מנוחתו.

בכל זאת הוא צריך לידע שהשגחה עליונה בזה עליו, ולא על דרך כלל, כי אם על כל פרטיו מה שנקלל בו כפלי צערו. אחת אבדת הגדלה, והשנית בפרטי הגדלה, הג' התמורה הצער ורע, הד' בפרטי התמורה. וזה הפל לבחינה הראשונה.

הבחינה השנית, שמסבב אל זה האדם שהוא מכרח לשוב למקומו הראשון ולסבל את הצרות ברצונו.

הבחינה השלישית, שאחר כך נודע לו שכל הצרות גורמים לו תכלית הטובה והמעלה יותר מבראשית, וכל הירידה שלו לצרף עלתו היתה.

והבחינה הד', שנודע להאדם הנה גדל השגחת השם יתברך איך שמקבל תפלת האדם ושומע אליו, ולא מפני דמדת רחמי השם יתברך מעצמו, אלא כך שהגם שאינו ראוי הוא מצד רחמיו לבד ומפני חטאיו, בכל זאת הועיל תפלתו ויצערו והפך מדת הדין למדת הרחמים.

ומזה ידע גדל השגחת השם יתברך עליו, וישים מבטחו בו מצד זה אשר אין בידו לפעל מן חסדיו בדרך השם יתברך תמיד, ואשר על בן ישים תקנתו ובטחונו בה' והיה ה' מבטחו לעולם. ומלבד כל אלה הנ"ל יש בו מודעה על

נר"ו מתחלקים ח"י אינם מתחלקים

והנה הנשמה והרוח והנפש משכנם בגוף האדם בפנימיותו ממש, הנשמה שורה במח, והרוח בלב, והנפש בכבד, והחיה והארת היחידה הם מקיפים מבחוץ ואינם נכנסים בגוף. גם דע שהנפש והרוח והנשמה השורים בגוף, כל אחד ואחד מהם כלול משלשתן, דהינו הנפש יש בה נשמה דנפש ורוח דנפש ונפש דנפש, והרוח יש בו גם כן נשמה דרוח ורוח דרוח ונפש דרוח, והנשמה גם כן יש בה נשמה דנשמה ורוח דנשמה ונפש דנשמה. **והנה** הנשמה והרוח והנפש, שלשתן מתלבשים זה בתוך זה, הרוח מתלבש בתוך הנפש, והנשמה בתוך הרוח. ומתחלקים כל אחד עם הדומה לו, דהינו הנפש דרוח עם הנפש דנפש, והרוח עם הרוח, והנשמה עם הנשמה, וכן נמי הנשמה מתחלקת. אמנם הרוח החיה והארת היחידה, הם מקיפים מבחוץ ואינם מתחלקים כמו הנפש ורוח נשמה.

אברהם טרח והשיג את כל חלקי הנר"ו

וזהו פונת הפסוקים. במה אדע כי אירשנה – דהינו הודיעני במה אתדבק עם השכינה דבוק גמור, והשיבו הקדוש ברוך הוא, זה הדבר תלוי בידך שצריך לטרח כדי לקנות נפש רוח נשמה חיה יחידה, ובה תזכה להתדבק בשכינה.

וזהו קחה לי עגלה משלשת היא הנפש שהיא משלשת בנפש רוח נשמה דנפש, ונעז משלשת הוא הרוח שהוא משלש בנפש רוח נשמה דרוח, ואיל משלש [היא הנשמה] שהיא משלשת בנפש רוח נשמה דנשמה, ותר וגו' היא החיה והארת היחידה. וטרח עד שהשיג כל אלה, וזהו וישח לו את כל אלה ויבחר אתם בתוך, כנגד הנפש רוח נשמה לבד הוא, דשיך בהם התחלקות כיון שנקנסים בגוף.

וזהו שאמר ויחן איש בתו לקראת רעהו, דהינו הנפש כנגד הנפש, והרוח כנגד הרוח, והנשמה כנגד הנשמה כמו שכתבנו. ואת הצפר לא בחר, ואת לרבות אחד, שהרי שנים הם, תור וגו'זל, והם כנגד החיה והארת היחידה שהם מקיפים מבחוץ ואין בהם התחלקות כמו הנפש רוח נשמה. וזכה אברהם אבינו עליו השלום לנפש רוח נשמה חיה יחידה, ועל זה נאמר עליו (בראשית כד א) וזה ברוך את אברהם בכל:

וימצאה מלאך ה' על עין מים במדבר על העין בדרך שור, ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר

וְקִרְיַת שְׁמוֹ יִשְׁמְעָאל כִּי שְׁמֵעַ ה' אֵל עֲנִידָה (טו יא)

דברי שלום

רבי שלום מקודיניוב זי"ע

מדוע לא נקרא 'שמעאל'

שְׁמַעְתִּי בשם אדוני אבי ומורי וצ"ל כי לכאורה קשה כי היה צריך לקרות שמו שמעאל בלא יו"ד. ותרץ דעל בן קרא שמו ישמעאל, דקל וחמר בן הגבירה מן האמה. וזהו 'שמע אל' כי בודאי ישמע אל תפלת ישראל, ודברי פי חכם חן.

טעם קריאת פרשת הגר וישמעאל בר"ה

וְעַל פי זה נראה לי לומר הטעם דאנו קורין ביום א' דראש השנה כל ענין של ישמעאל, כדי שיתעורר הרחמים על ישראל, [מכח] קל וחמר בן הגבירה מן האמה:

וְאֶבְרָהָם בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה בַּהֲמֹלוֹ בָּשָׂר עָרְלָתוֹ (יז כד)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

באור דברי הרמב"ם שאין אנו מלים עצמנו מחמת שמל אברהם אבינו אלא אף ורק מחמת צווי הקב"ה למשה רבנו

וְשִׁים לבד על העקר הגדול וכו' שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושים אלא במצות הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו עליו השלום, לא שהקדוש ברוך הוא אמר זה לנביאים שלפניו, כגון וכו', אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו השלום מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקדוש ברוך הוא צוה אותנו על ידי משה רבנו שנמול כמו שמל אברהם אבינו עליו השלום (פיה"מ חולין ס"ו).

לְכַאֲרָה יש להקשות: מפיון שמצות מילה המוטלת עלינו אינה מצות מילה שנצטווה אברהם אבינו, אלא יסודה וענינה הוא – 'מצות הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו עליו השלום' – מדוע נקראת מצוה זו בשם 'בריתו של אברהם אבינו', ועד שנקבע שם זה בנסח הפרכה – 'להכניסו בבריתו של אברהם אבינו' – **וַיֵּשׁ** לומר הבאור בזה – בפשטות: בק' עיקר הגדול' שכתב הרמב"ם – דזה שאנו מקימים את המצות אינו מפני הצוויים שקדמו להצוויים על ידי משה רבנו בסיני – כונתו לומר שכל החיוב המוטל עלינו בקיום כל המצות בא אף ורק מהצווי של הקדוש ברוך הוא על

ידי משה רבנו עליו השלום, בלי קשר וניקה להצוויים שנאמרו על ידי הנביאים שלפניו.

אֲבָל אין זה נוגע לגוף המצות ומהותן, ויתכן שפיר שגדרן ומהותן של המצות דלאחר מתן תורה יש להן קשר ודמיון לענינן שלפני מתן תורה – ועד שיתכן שמהותן וענינן אחד.

וּבְגִדוֹן דגן – מצות מילה: ודאי שרק צויו של הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו הוא המחייב אותנו לקיים מצוה זו, ולא הצווי לאברהם. וביתר עם זה מהותה של מצות מילה שנצטווה היא היא בריתו של אברהם אבינו – הקדוש ברוך הוא צננו (על ידי משה רבנו) להכניס את הבן (על ידי ברית מילה) בהברית שפיר הוא יתברך עם אברהם אבינו.

וְעַל פי זה נמצא, שבמצות מילה יש חדוש גדול לגבי שאר המצות שנצטוו עליהן קדם מתן תורה: בשאר המצות הרי המצוה כפי שנתנה במתן תורה היא מצוה חדשה שאינה קשורה עם הצווי שהיה לפני מתן תורה, ועל דרך 'נתנה תורה ונתחדשה הלכה'.

מֵה שאין בן במילה, שהקשר של מצוה זו שאנו מקימים למצות מילה דאברהם אבינו אינו רק טעם וזכר, אלא שהוא אותו הענין ממש, שתכן מצות מילה שלנו הוא מה שמכניסים את הנמול ב'בריתו של אברהם אבינו'.

וַיֵּשׁ לבאר הטעם שלא זו בלבד שמצות מילה התחילה מאברהם אבינו, אלא עוד זאת – שמצות מילה שאנו מקימים לאחר מתן תורה קשורה לאברהם ועד שנקראת 'בריתו של אברהם אבינו':

'בְּרִיתוֹ של אברהם אבינו אינה בריתת ברית על קיום התורה ומצות, כי ענין התורה מתחיל מזמן מתן תורה, וכנ"ל מהרמב"ם שאין המצות שלנו באות מהצוויים שלפני הדבור. אלא ה'ברית' עם אברהם, 'ביני וביניכם ובין ורעך אחריך', היא עם ישראל, דהתחלת עם ישראל היא מאברהם יצחק ויעקב, ומאז התחלה ברית וקדשת ישראל.

וּנְמַצָּא, שאף שהמצות שלנו אינן קשורות להמצות שלפני הדבור – מפל מקום מציאות עם ישראל מתחילה מהאבות ומזה – שני הענינים שבמצות מילה: גוף המצוה והחובה של מצות מילה (באמת מפרט"א מצות) אינו שייך לצווי הקדוש ברוך הוא לאברהם, כי אם רק למצות הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו.

אֲבָל תכן הברית הנפצל על ידי מצוה זו – השייך לעם ישראל – הרי זה 'בריתו של אברהם אבינו', היא המושך להברית שפיר הקדוש ברוך הוא עם אברהם, 'זאת בריתי וגו' ביני וביניכם ובין ורעך אחריך' (חלק ל עמ' 55):

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם וְגו' (יז כו)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע

הטעם שלא מל אברהם אבינו את עצמו קדם שנצטווה

לְהַכִּין מפני מה לא מל אברהם את עצמו קדם, מאחר שקיים כל התורה כלה עד שלא נתנה (יומא כח:), ולכן זה צריך להכין תחלה ענין המילה, דהנה כתיב 'לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה' (דברים ל יב), ראשי תבות מילה וסופי תבות הוי"ה.

וְהַעֲנִין, דהנה תחלה כתיב 'ומלתם את ערלת לבבכם' (שם י טו), וכתיב 'ומל ה' אלקיך את לבבך' (שם ל ו). ופרשו, שיש שתי בחינות מילה, האחת היא מלמטה למעלה, שצריכים אנו למול את ערלת הלב, והוא ענין התשובה, ואמרנו ר"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין.

וְאַחֲרָי קבוצ גליות כתיב 'והביאך אל הארץ והיטבך כו' (פסוק ה שם), והוא המילה שמלמעלה למטה, 'ומל ה' את לבבך'. והינו שבחינת מילה ראשונה שמלמטה למעלה היא אתערוותא דלתתא, והאתערוותא דלעלא הוא הגלוי בחינת 'ומל ה' את לבבך כו'.

וְהִנֵּה על מילה שניה הזאת שיהיה לאחר קבוצ גליות ולאחר קיום התורה כלה כתיב 'מי יעלה לנו השמימה' ראשי תבות מילה, שהיא למעלה מבחינת התורה, כי על התורה נאמר 'לא בשמים היא', שהיא נשפלת למטה דוקא. ונקראת (שמות יג ט. תהלים יט ט. ועוד) תורת הוי"ה, כי שם הוי"ה – יו"ד צמצום, ה' התפשטות, ו' המשכה כו', שעל ידי זה נמשכה למטה.

אֲבָל מילה הנ"ל היא למעלה משם הוי"ה, עד שהיא בראשי תבות ושם הוי"ה הוא בסופי תבות. ועל בן היא מבחינת ומדרגת השמימה, ולמעלה מבחינת התורה שנשפלה למטה מבחינת שמים אלו.

וּבְזֶה יובן ענין שאברהם קים כל התורה כלה עד שלא נתנה ולא קים מצות מילה, מפני שרצה להגיע לאותה מילה גדולה שמלמעלה למטה. ולכך קים כל

דבר, אף שלעת עתה לא כלם מבינים אמתת הדבר, מכל מקום לאחר רבות הימים נתגלה לעין כל שכל דבריו בנויים על אדני צדק.

ומכל שכן בפעולות הבורא ברוך הוא, הגם שלעת עתה הם בהסתה, אבל בטח יבוא עת שכלם ידעו ויבינו שכל מה שעבר עלינו הכל היה כדאי. ואפלו אם כמה מדינות יחרבו מהאנשים ורכושיהם, הכל היה הנכנה להשלמת רצון הבורא שיבוא על ידי זה קדוש שם שמים.

ונוכל להבין זה מן ענין לוט כשנשבה, שלקח אברהם אבינו עליו השלום שלוש מאות וי"ח ילידי ביתו והלך עליהם למלחמה, ומה מספר קטן זה נחשב לנצח ארבע מלכים האדירים. וכי לא טוב היה שיתפלל שינצל לוט מהם.

אמנם אחר כך נתגלה הענין, שהיה צריך לערוך מלחמה להפיל המלכים, ושעל ידי זה תגדל ויתקדש שם שמים בעולם, ויבזה שהיו מתי מעט נתגלה יותר כבוד שמים. והנה כל זה נתגלה רק אחר כך, אבל מקדם לא הבינו זאת, שכן היה רצון הבורא ברוך הוא. (פרשת פנחס):

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר הנסיון הוא מה שלא מראים לאדם מתחלה מה יזכה אם יעמד בו

לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך (יב א), פרש רש"י, ולא גלה לו הארץ מיד, כדי לחבקה בעיניו ולתת לו שכר על כל דבור ודבור. הינו כי זה עקר הנסיון של האדם, מה שאין השם יתברך מראה להאדם מיד בעת הנסיון מה שיוזכה אם יעמד בזה הנסיון והצורך.

כי בודאי אם כל אדם היה רואה בזה העולם כל מה שיוזכה כשישבר תאוותיו ומדותיו הרעים, בודאי לא היה לו נסיון כלל, כי מי פתי וסכל שיפליג נעימות לנצח בזה, אורות נשגבות כאלה בשביל שטות בזה ברגע קלה כזאת. אף עקר הנסיון מחמת שאינו רואה כל זה, על כן צריך התחזקות גדול.

וזה בחינת 'אל הארץ אשר אראך', שאין השם יתברך מראה ארץ החיים ששם נעימות בימינו נצח, שהוא תכליתו הטוב הנצחי, שעל ידי זה כל הנסיון שלו, ואם יתגבר ויתחזק על מה שצריך להתגבר ויירדף אחר התכלית הזו, יקבל שכר על כל דבור ודבור שדבר והתחנן לפני השם יתברך לזכות לזה (הלכות שבת הלכה ו):

דברי שלום

רבי אברהם שלום מסטראפקוב זיע"א

יתחזק לעולם בישועת ה' כמו אברהם אבינו, ויזכה לישועה כמו שהוא זכה

נראה לי, דהנה ידוע שהאמונה הוא יסוד הקיום שלנו, שאנו מאמינים בהשגחה פרטית שהשם יתברך כל מה דעביד הוא לטוב, ואפלו אם חס ושלום בא על האדם מארעות שנראה בעיניו שאין לו שום עצה, כי מצדי צדין הוא מקף חס ושלום חבלין ועקתין וצרות חס ושלום, מכל מקום לא יאבד בטחונו מהשם יתברך הכל יכול להצמיח לו ישועה כהרף עין, והכל בכח האמונה והבטחון בו יתברך.

וזאת הראה השם יתברך לאברהם אבינו עליו השלום, שיצדע שאפלו כשהוא בגלות, מתרחק מארצו וממולדתו ומבית אביו, שזה גורם הרבה צער ועגמת נפש וכמה הרפתקאות דערו עליה על אם הדרך בגלותו ממקום למקום שהולך למסעיו, מכל מקום לא יפל ביאוש חס ושלום, אדרבה יתחזק בבטחון בהשם יתברך שסוף כל סוף ישלח לו עזרו מקדש, ויעלה ויבא ויגיע ויראה הישועה, וזה 'אל הארץ אשר אראך' (יב א), שבסוף יראה בעיניו ישועות השם יתברך.

וכן בכל עת וזמן נוהג מקרא קדש הזה, כי התורה נצחית, וכן עתה כשיש חס ושלום לבר ישראל צער לא יתיאש מן הרחמים, אדרבה ישים בהשם יתברך בטחונו ויבקש רחמים, ובודאי ירחם בדבר ישועה ורחמים.

ומפני זה נאמר זאת בתורה שהיא נצחית, להורות שתמיד זה נוהג לבטח בהשם יתברך כמו אברהם אבינו עליו השלום, ונזכה לישועה כמו שהוא זכה, ומעשה אבות ירשו בנים, והמה סימן לבניהם עדי עד להישע בישועה בכל ענינים לטובה, אמן.

והנה אז איש אחד שהיה לו איזה ענין קשה מאד רחמנא לצלן, ובמוצאי שבת קדש נכנס לכבוד קדשת אאזמו"ר מרן זצלל"ה ואמר, הנה רבנו נתן בן חיות באמרו התורה הזאת בהתחזקות גדול פנ"ל, והשיב לו: הלא לשם כך אמרתי, להודיע ולהתודע כי ה' יתברך אתנו לא נירא משום דבר, רק נבקש מהשם יתברך, והוא יבוס צרינו ויושענו בישועות טובות, אמן]:

אמונת ישראל

רבי ישראל מגורדיסק זיע"א

יסודות באמונה תמימה בהנהגת הבורא בכל מצב ועוד

הנה אנו רואין כשאדם גדול אומר איזה

התורה כלה שלמטה מאותה מילה ואחר כך זכה לאותה מילה גדולה שמלמעלה. וזהו שנאמר נמול אברהם ולא כתיב וימל את עצמו כמו שנאמר תחלה גבי מילת ישמעאל ומקנת כספו דכתיב וימל כו' (יז כ), לפי שהיא המילה שמלמטה, אבל אברהם זכה לגלוי בחינת 'מל ה' את לבבך' על כן נאמר נמול אברהם כו'.

וזהו בעצם היום הזה נמול, פרוש בעצמיות של היום הזה, ויום הזה הוא היום שכלו ארוך שכלו טוב כו'. והעצמיות של היום הזה הינו אותו הגלוי הגדול שיהיה לעתיד לבוא גלוי בחינת רב טובך, וכשנתגלה לו בחינת העצם של היום הזה אז נמול אברהם כו':

חזק ונתחזק

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

על אף חשכת הגלות ותבערת נסיונות היצר בדורות האחרונים גלוי וידוע לפני הקב"ה פנימיות לבות בני ישראל ויוציאם מחשכתם

כאשר הציץ אבינו מתחלת עד סוף כל הגלות, וראה דלקת אש התבערה מן היצר הרע, שאור שבעסה ותקף השעבוד וחשכות הזמן, ואין גודר גדר ואין מי יעמוד בפרץ, ובכל יום קללתו מרבה מתברר, כי תגדל המדורה והלהבה.

ומה יעשו עניי הצאן התועים בלי רועה ומנהיג, והמה עניים ודלים מדעת ובשפלות המצב ולא יוכלו אף לעזור מעט, ולפתח פתח כחודו של מחט איזה אתערותא דלתתא, ממילא בכח ההנהגה לא יהיה ביכולתם לרחם עליהם, וגם מי שיעורר בעדם רחמים רבים ממקור הרחמים גם כן לא יהיה להם, ממילא לפי סברתו חס ושלום לא יהיה תקומה חלילה.

לזאת הציץ עליו הקדוש ברוך הוא, אני הוא מנהיג העולם הזה – הינו אם נסתמו כל השערים והגיעו חס ושלום לשער הנו"ן כאשר היה במצרים, אז יעשה הקדוש ברוך הוא למען שמו הגדול לפדות חלקו, בחינת מלך אסור ברהטים.

לאשר כי משגיח על תכן נקודה הפנימית שבלב כל אחד מישראל, מה שאי אפשר למלאך ולשרף להבין זאת, וזולת אני ה' חוקר לב בוחן כליות, וזה היא 'אני', בבחינה זאת הנני מנהיג העולם אז:

אוצרות גאוני הדורות

ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה. ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב (יג א-ב)

בנין שלמה

רבי שלמה הכהן זצ"ל

זכה אברהם בעשירות אף שלא בקש כי אם חכמה

ולכאורה לאיזה ענין מספר לנו הכתוב זה דאברהם היה כבד מאד, ומה שבח הוא לאברהם, ועוד דאיזה שיכות יש לו למקרא הקודם.

ונראה לי לפרש הכתובים אלו על פי מאמרו ז"ל (ב"ב כה:): דאמר רבי יצחק הרוצה שייחפזו ידריש ושיעשיר יצפין, וסימנו שלחן בצפון ומנוחה בדרום, ורבי יהושע בן לוי אמר לעולם ידריש, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר (משלי ג טו) 'אנך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד', ע"כ.

ועל פי זה יש לומר דהכתוב מספר לנו שבחו של אברהם דכל נסיעתו הכל היה הנגבה, דלא רצה לבקש אחר עשירות רק דרצה להתחכם יותר, ולכן נסע הכל לדרומה של ארץ ישראל לצד הר המוריה, וכמו שפרש רש"י דשם הוא מקור החכמה, ושם תאמר דלא זכה רק לחכמה ולא לעשירות, ולכן מסים הכתוב ואברהם כבד מאד, וגו' וכמאמרו של רבי יהושע בן לוי שמתוך שמתחכם מתעשר.

ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיד כי אנשים אחים אנחנו (יג ח)

בית אהרן

רבי אהרן רייזמאן זצ"ל

שרש מריבת הרועים שלוש הוא היורש של אברהם

כי אנשים אחים אנחנו. וקשה מה נתינת טעם זה הוא. ונראה לי שפך פרושו, שרש"י מפרש שרועי אברהם היה מוכיחין לרועי של לוט על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברהם ואין לו יורש, ולוט יורשו ואין זה גזל. וכך אמר לו אברהם אל תהי מריבה בין רעי ובין רעיד, מפרש מאי המריבה, כי אנשים אחים אנחנו ולוט יהיה היורש.

(כד יב), אף גם שאין הקב"ה מיחד שמו על הצדיקים בחייהם, מטעם 'הן בקדשו לא יאמין' שמה יחטא עוד כמו שאמרו רז"ל (תנחומא תולדות ז), ורש"י פרש שנתוסף לו ה' ונקרא 'אברהם' על שם שהשליטו הקב"ה על ה' איברים, והם ב' עינים, וב' אזנים, והפה, בהיותם ססורני דעברה, ואברהם השליטו הקב"ה על היצר הרע.

ואם כן לזה פונתו ואגדלה שמו, שיתארו שמו, שהיה נקרא אברהם ונקרא 'אברהם' שישליטנו על היצר הרע, ועל ידי כן יזכה והיה ברכה, לקבץ ברכה ליחד שמו של הקב"ה עליו בחייו, ודומיא מה שאמרו רז"ל שאין הקב"ה מיחד שמו על הצדיקים בחייהם וכו', וכדפרש רש"י בחמש (בראשית כח יג).

אמרי יוסף

רבי יוסף משה טייכר זצ"ל

מנין אותיות של האבות והאמהות כמנין שמו יתברך

פרש רש"י ואגדלה שמו, זהו שאומרים אלקי יעקב. והנה לכאורה אין הבנה לזה במה יגדל שמו יותר באמירת 'אלקי יעקב' מבאמירת 'אלקי אברהם' ואלקי יצחק.

ושמעתי לפרש מאבי זקני הרב הגאון מופת הדור רשכבה"ג מורנו יצחק חריף זצ"ל שהיה אבד"ק סאמבור, דהנה איתא בספר אמונה ובטחון להרמב"ן, וזה לשונו: לפי שהיה גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד האמהות שיהי רחל ולאה להנשא להאבות, ואותיות של האמהות הם במספר י"ג כמספר אחד, ואותיות של האבות דהינו אברהם יצחק יעקב הם במספר שנים עשר, על כן הוסיף הקב"ה לאברהם אות ה' כדי שיהיה מספרם גם כן י"ג, נמצא מספר של האבות ואמהות עולים מספר כ"ו כמספר שם הוי"ה עכ"ל.

נמצא אם יעקב נקרא ישראל, אזי צריך להקרא אברהם 'אברהם' כדי שיהיה מספר שם הוי"ה, לזה אמר ואגדלה שמו להוסיף אות על שמו, ואז כדי שיהיה במספר שם הוי"ה נקרא יעקב בשם 'יעקב' ולא בשם 'ישראל', ואז יהיה במספר הוי"ה, עכ"ל.

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב א)

נפש חיה

רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל

סדר יציאת אברהם אבינו מאור כשדים

ורקדקו המפרשים דאיפכא הנה ליה למימר 'לך לך מבית אביך וממולדתך ומארצך', דכך הוא דרך המהלך דמעיקרא יוצא מביתו, ואחר כך ממולדתו דהינו מעירו, ואחר כך הולך מארצו, וכאן כתב איפכא [וכו'].

ואנכי פרשתי, דהנה רש"י פרש 'אל הארץ אשר אראך', לא גלה לו הארץ מיד. וקשה הרי מתחלה פשיצא מאור כשדים עם תרח נאמר (יא לא) 'ללכת ארצה כנען', ועוד הקשו המפרשים אמאי הלך עמו לוט כיון שהקב"ה אמר לו שיפרש מבית אביו.

ונראה לי דאין מקדם ומאחר בתורה, כאשר פרש רש"י על הפסוק (יא לב) 'וימת תרח בחרן' שהיה הרבה שנים לאחר שיצא אברהם מחרן ובא לארץ כנען, ואם כן אפשר היה 'לך לך' קדם שהלך עם אביו מאור כשדים ויתישב הכל בטוב טעם.

שממולדתך אפשר לפרש על האבות, כאשר פרש רש"י על הפסוק (מט כה) 'ברכת שדים ורחם' ברכתא דאבא ואמא המולידים, ומבית אביך הינו המשפחה, ואם כן אפשר דכך היה הצווי, שמתחלה ילך מארצו ולא יפרש עדין מאביו שהרי הלך עם אביו, ואחר כך פרש מאביו ועדין היה עם בית אביו שהלך עם לוט, ואחר כך פרש גם מבית אביו, וזה פרוש נאות מאד לדעתי.

ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמו (יב ב)

צמח צדקה

רבי מנחם מנדל ב"ר דוד איסרל מניקשלבורג זצ"ל

הקב"ה יחד שמו יתברך על אברהם בחייו

ונראה לומר שהקב"ה בשרו שאף בחייו יאמרו 'אלהי אברהם', וכמאמר עבדו זקן ביתו 'אלהי אדני אברהם' גו'

אל תירא אברהם אנכי מנן לך שכר הרבה מאד (טו א)

זכות הרבים

רבי יצחק פרחי זצ"ל

שמירת ישראל משרה החמשים של
הטמאה

נראה לעניות דעתי, דידוע (מגילה יג:) כי לגבי ישראל בורא הקדוש ב"ה רפואה קדם המכה, שנאמר (הושע ז א) 'כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים', ובאמות העולם להפך, שנאמר (ישעיה יט כב) 'ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא'.

והנה בעת"ה מצינו אחר זה נאמר לאברהם אבינו ע"ה מעמד בין הבתרים, והיא בשורת גלות מצרים ארבע מאות שנה, ובפעל לא מצינו כי ישובו במצרים כי אם רד"ו שנה, והטעם כי אם היו שוהים עוד רגע אחד היו נכנסים בתמשים שערי טמאה ולא היה חקוקה לצאת משם עוד, ועל כן הוציאם קדם הזמן. וכיון שכן מן הדין פטור הב"ה מן הרכוש, מאחר שלא היו בעבדות ארבע מאות שנה, ואף על פי כן מצינו שדבור שיצא מפי הב"ה לטובה לא חזר בו, והוציאם ברכוש גדול בנת מצרים ובנת הים.

מעשה זהו מה שאמר הקב"ה לאברהם אל תירא אברהם ממה שאני עתיד לומר לך גזרת בין הבתרים, אנכי מנן לך, ויש לפרש על נ' שערי טמאה, שתבת לך גימטריא חמשים, ורצה לומר שעתידי להוציאם קדם הזמן כדי שלא יכנסו בשער התמשים, ואם תאמר שלא אתן להם רכוש, לזה אמר שכר הרבה מאד, שכרך הוא אותיות רכשך, ואמר הרבה מאד על בנת מצרים ובנת הים.

ויצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו בה יהיה זרעך (טו ה)

בית יצחק

רבי יצחק רייטבורד זצ"ל

מצותו של אברהם אבינו לספר את
הכוכבים

ההרגש בזה הכתוב מבאר מאד, דהאי 'ויאמר' השני (ויאמר לו בה יהיה זרעך) הוא מיתר, דיתרי לא היה פה רק דבור אחד, דאמר לו הקב"ה זרעו לא ימנה מרב, כמו שאין מספר לכוכבים, ולמה כתוב על דבר אחד שתי פעמים 'ויאמר', היה לו לכתוב ויצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים

זין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים זין, ומארח תלמיד חכם בתוך ביתו כאלו הקריב קרבן (ברכות י:), ואתי שפיר, בזה שהוציא לחם זין היה כהן, דהוי ככהן המקריב קרבנות.

ויתן לו מעשר מכל (יד כ)

תולדות שלמה

רבי שלמה שטיינברג זצ"ל

רמז הכתוב לשעורי המעשרות

יש לומר דמבאר אף דמן התורה אין שעור לתרומה, דחטה אחת פוטרת כל הכרי, עם כל זה כתבו חכמים שעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינוני אחד מתמשים [ויעין במסכת קדושין (מא). בתוספות (ד"ה תורה) שהביא ירושלמי שמצאו סמוכין לשעורין זה]. **ומעתה** יש לומר דכל השעורין רמוזים בתבת מכל, אות מ' רומז לעין יפה אחד מארבעים, אות כ' עם אות ל' עולה למנן חמשים והיא שעור לבינוני, אות מ' עם אות כ' עולה למנן ששים השעור לעין רעה, ויש להם רמז באוריתא לשעורין הנמנים לכהן, אשר המשיך אברהם אבינו לשם שהיה כהן לפרוש רש"י, וליש מפרשים המשיך המלכי צדק לאברהם, עין בריב"א על פעלי התוספות שמפרש שאברהם היה הכהן.

ויצא מלך סדם לקראתו וגו'. ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם וזין וגו'. ויאמר מלך סדם אל אברהם תן לי הנפש והרכש קח לך (יד כז-כא)

קרבן העני

רבי יעקב קטינא זצ"ל

בקשתו של מלך סדם לקבל את
הנפשות כשראה שאברהם נותן
מעשרות

וקשה טובא למה הפסיק באמצע מאמר מלך סדם. ואפשר לומר כי מתחלה כשיצא מלך סדם לקראתו לא היה לו פנים לומר 'תן לי', כי ידע שזכה בו אברהם מצד הדין, דכקמא לן (ב"ק קיד.) המציל מן הנקר ומן הנזים הרי הוא שלו מדין הפקר, אף קמא לן דהפקר פטור מן המעשר, וכיון שראה מלך סדם שהוא נותן מעשר מכל, על פרחד סובר אברהם דאין לו דין הפקר, על כן מלאו לבו לומר 'תן לי הנפש'.

כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם. ושמת את זרעך כעפר הארץ וגו'. קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה כי לך אתננה (יג טו-יז)

ויאמר עזרא

רבי עזרא טראב זצ"ל

קנית הארץ בקנין חזקה

יש לדקדק דמה שיכות יש לנתינת הארץ עם רבוי הזרע. ויובן כמה שידוע מחלקת הראשונים ו"ל אם האבות יצאו מכלל בני נח, או לא יצאו. ואי אמרינן דיצאו מכלל בני נח, הנה אברהם אבינו ע"ה בהלוח שהלך בארץ [קנה] מדין חזקה. ואי אמרינן דלא יצאו מכלל בני נח, אם כן לא קנה את הארץ, דגוי אינו קונה בחזקה.

ונודע מה שאמרו רבותינו ו"ל על פסוק 'ויצא אתו החוצה', שאמר לו אברהם אבינו ע"ה אני רואה באצטגנינות שלי שאני מוליד, ואמר לו הקב"ה צא מאצטגנינות שלך, שאין מולד לישראל והם למעלה מהמולד.

נמצא דאם אברהם אבינו ע"ה יש לו דין בן נח, עדין שורת הדין נותן שאינו מוליד, מאחר שהוא תחת המולד, ומולד מורה שאינו מוליד. אמנם אם דין ישראל יש לו, ראוי הוא שיוליד שאינו תחת המולד. וידוע דהבטה בהפקר קונה גם כן הישראל מדין חזקה, מה שאין כן בגוי לא קונה.

ובזה יובן, דקאמר ליה ה' ותברך כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה, קני אותה מדין חזקה, וכי תימא דדילמא עדין דין בני נח יש לו ולא קני מדין חזקה, לזה אמר ושמת את זרעך כעפר הארץ וכו', ואי דין בן נח יש לו שורת הדין נותנת שאינו מוליד, אלא ודאי מזה מוכח דדין ישראל יש לו, ואם כן גם לגבי קנית הארץ קני אותה מדין חזקה בהבטה בהפקר, וליותר עדיפות שתהיה חזקה ממש בפעל קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה כי לך אתננה, וקנה אותה בחזקה מדין ישראל.

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם וזין והוא כהן לאל עליון (יד יח)

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל

המארח תלמיד חכם בביתו ככהן
המקריב קרבנות

יש לומר, דאמרו (יומא עא.) דהרוצה לנסף

כּו יֵצְאוּ בְּרִכְשׁ גָּדוֹל (טו יד)

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

חיוב ממון במיתה בידי שמים

יש לדקדק מאי דקאמר הלשון 'דן אנכי'. אבל יובן דהנה הקשו המפורשים למה הטביע הקב"ה את המצרים בים, הא קימא לן (כתובות לב:) דאין לוקה ומשלם, כל שכן דאין מת ומשלם.

אבל יש לומר דהא דאמרין דאין לוקה ומשלם הינו דוקא במיתה בידי אדם, אבל במיתה בידי שמים אמרין אפלו מת משלם. וזהו שאמר הכתוב וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי דיקא, אני בעצמי, רצה לומר מיתה בידי שמים, ממילא שפיר ואחרי כן יצאו ברכש גדול, מכרחים הם גם לשלם.

אם תוכל לספר אותם כה יהיה ורעף, ולמה הכניס בתוך דבריו עוד הפעם 'ליאמר'.

ושמעתי מאיש אחד מוילנא מפירי מנער ורבי ברוך שמו, שאמר כן, דכשאמר לו הקב"ה הבט נא השמימה וספר הכוכבים, התחיל אברהם אבינו לספר אותם, דהיא מצות עשה אחרי שאמר לו הקב"ה כן, וכשספר זמן מה ולא היה יכול לעמוד על מספרם, אז אמר לו הקב"ה כה יהיה ורעה, לכן כתיב עוד הפעם 'ליאמר', משום דלא היה זאת הכל בדבור אחד, דהפסיק באמצע זמן מה בספירת הכוכבים.

וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי

והפרתי אתך במאד מאד ונתתיד לגוים ומלכים ממך יצאו (יו ו)

ליאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

בשכר ענותנותו של אברהם זכה שיצאו ממנו תלמידי חכמים

אפשר רמז בשביל 'מאד מאד' הוי שפיל רוח' (אבות פ"ד מ"ד). ורצונו לומר בשביל הרבה ענוה שיש בו, כמו שכתוב (יח כז) 'ואנכי עפר ואפר'. ומלכים הם התלמידי חכמים, על ידי הענוה ממך 'יצאו', ראשי תבות 'יהיו צדיקים ו'לומדי אורה, שהיא התורה. 'ממך' גימטריא מאה, רמז לו כשיהיה בן מאה ללד יצחק שהוא מלך ויצאו ממנו מלכים.

מעשי צדיקים

אחר ממשיך היה ליעץ לו כיצד לדבר עם אותו בחור הזקוק לחזק, והיה מבקש ממנו בתחנונים, "הבה נפעל בכתות משתפים להציל דורות רבים מאבדון, ובזה יהיה לזכות עולם עבור שנינו". כמוכן שהגישה המחקמת הזו השפיעה מאד, ובו זמנית נצל גם הבחור הראשון, "המציל", שבאמת אליו היתה עקר כונתו של רבי אליהו. (ונכתב בספר)

ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויש אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה' (יב ה)

עד אחרית ימיו התנגד הרה"ק רבי חיים זנוויל מריבניץ זיע"א בתקף לכל הצעה שהובאה לפניו כי ראוי שיהיה לו בית משלו, פעם המליץ על הקפדתו זו, כתוב בתהלים (מלה יט-כ) 'בית ישראל ברכו את ה' בית אהרן ברכו את ה', 'בית הלוי ברכו את ה' 'ראי ה' ברכו את ה'. אצל כלם כתוב בית, ורק אצל 'ראי ה' לא כתוב 'בית', כי 'ראי ה' בצל כנפיו יחסיו, באברתו יסר להם ותחת כנפיו יחסיו.

עוד הוסיף ואמר כי גם באבות הקדושים מצינו שהתגוררו באהלים, ולחזק רעיון זה אף השתדל שלא להחזיק בידו את המפתח של ביתו, והשתדל ככל שנתן להמנוע מלהראות כל ענין בעלות על מקום מגוריו. (במחיצתו של האדמו"ר הקדוש מריבניץ זצ"ל)

ילד כבן שלוש שנים, הוא שאל את אביו הרה"ק השפת אמת זיע"א, הלא כתיב 'ונברכו בך' ומפרש רש"י ז"ל, 'אדם אומר לבנו תהא כאברהם', ואם כל המשפחות נברכו באברהם, מי אפוא היה מן המקללים.

השיב לו השפת אמת, כמו שאנו רואים בעיינינו איש פשוט ונשפל המקלל את החסידים, אף אם זאת בלבד הוא משתוקק שיהיו בניו כמו החסידים, אף כאן אף שיקללו את אברהם אבינו, הכל ירצו ויתפללו שיהיו בניהם צדיקים וחסידים כמוהו. (ליקוטי יהודה)

ואת הנפש אשר עשו בחרן (יב ה)

הצדיק רבי אליהו ראטה זצ"ל, נטל על עצמו חלק בהצלת הדור הצעיר מהתדרדרות מחלטת, אחת מעצותיו המקוריות והמחכמות לקרב תלמידים לתורה לכל ידח ממנו נדח, היתה לפתח בשיחה רצינית עם בחור סורר על מצבו של בחור סורר אחר.

הוא היה מתאר בפני הבחור בצבעים חיים כיצד יראה הבחור השני אם יעזב חלילה מקור מים חיים, כמה דורות ילכו לאבוד על ידי קלות דעתו של הצעיר, וכן שצריך לשים עליו עין פקוחה לכל יעזב חלילה את דרך התורה.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב א)

ידידות רבה שררה בין הני תרי צדיקים, הרה"ק רבי צבי הירש מוידויטשוב זיע"א ואב"ד למברג הישועות יעקב זצ"ל, באחת הפעמים שנפגשו, נענה הישועות יעקב לעמיתו ואמר, "ידיטשובער רבי, יש לי לומר לכם ווארט בגסס חסידי."

אנו אומרים כל יום בתפלה בפסקא ד'ויברך דוד', ואתה מחיה את כלם, שהוא יתברך מחיה את כל הנבראים בעולם, וצבא השמים, מהיכן יש להם חיות, 'לך משתחווים', על ידי שהם משתחווים להשי"ת, מכח זה גופא הם שואבים חיות.

ענה לו רבי צבי הירש, "לעמבערגר רב, תמשיכו עם הווארט המיוחד ותאמרו, 'אתה הוא ה' האלקים', כפיכול מהיכן שואב השי"ת את חיותו, 'אשר בחרת באברהם', על ידי שבחר הקב"ה באברהם אבינו ע"ה, כי בזכות שהוא יתברך בחר באברהם אבינו, הוא יתברך מקבל כפיכול חיות, בבחינת 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' (זוהר ח"ג ז:). (אמרי אבות ידיטשוב)

ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה (יב ג)

ספר הרה"ק האמרי אמת זיע"א, כי בעת שהיה אחיו הרה"ק רבי נחמיה זצ"ל

ותר על דעתו מיד. (חידושי בעל שרידי אש)

אברהם ישיב בארץ כנען ולוט ישיב בערי הכנען ויאהל עד סדם (יג יב)

כתב רבנו בחיי, למדך הכתוב גנותו של לוט כי בחר חבֵּרַת הרשעים ונטה אהלו עמָהֶם, ולפיקך סמוך מיד 'ואנשי סדם', למדך הכתוב זכותו של אברהם שלא נפל גורלו במקום הרשע, כי אם בארץ הקדושה.

ספר הגאון החסיד רבי טוביה שטיינר ז"ל מעיר הקדש צפת, שבשנות בחרותו למד בישיבה אצל הרה"ק **היגד יעקב מפאפא** זצ"ל, וכל בחור היה מסדר לו אכסניא שבה היה אוכל מדי יום, ועבור הבחורים שעדיין לא הסתדרו באכסניא קבועה, היה בעיר בית הארחה בהנהלת אשה צדקנית, והיא נתנה לבחורים אכל ללא תשלום עד שסדרו להם מקום קבוע.

כשהגיע רבי טוביה ללמד בישיבה, שלחו אותו לאכל באותו בית הארחה ובבואו שאל את בעלת הבית, "האם אתם נותנים אכל בחנם", והיא השיבה איני נותנת בחנם, אספר לך מדוע אני נותנת לכם.

לפני מספר שנים התגוררתי בעיר גראף בה החזקתי במסעדה לפרנסתי, לילה אחד הגיע אדם בעל צורה בחלומי, והורה לי להסתלק מיד מהמקום, כך חזר הדבר ונשנה פמה פעמים, עד שהלכתי **לאב"ד שימאני רבי שבתי שעפטיל וייס** זצ"ל, וספרתי לו את חלומי.

נענה רבי שעפטיל שדברים אלו אינם שכיחים אלו, ושלחני לגראסווארדיין אל הרה"ק **המלבוש לשבת ויום טוב** זיע"א, מיד עם בואי אליו הודיעתי לראות את הצדיק שנראה בחלומי, והוא פנה ואמר לי, "אביו בא אלי מעולם העליון, ואמר שאין לו מנוחה מאחר ובתו דרה בעיר שאינה ראויה לגדל בנים לתורה, על כן עליך לעזב את המקום מיד".

מיד עם צאתי מאת הרבי פרסמתי שאני רוצה למכר את המסעדה ובחסדי שמים עלה בידי למכרה, ובאותה עת ממש מצאתי שבפאפא שהיא מקום תורה, יש בית הארחה למכירה, לכן עברתי לכאן, וכדי להודות לה' על שזכני, אני נותנת לבחורים לומדי התורה מזון בחנם עד שיסדרו להם מקום. (אמרי אבות - ידיטוב)

הקהל, ביום המשפט שאל אותו השופט האם ידו היתה במעל, והוא ענה בשתיקה, חשבו שאינו מבין את השפה והביאו מתרגם שחזר על השאלה ביידיש, ושוב שתק.

ארע נס, והשופט אמר כי הואיל והוא שותק זה סימן שיצא מדעתו, והחזירוהו לביתו, אחרי כן שאלוהו תלמידיו מפני מה לא ענה לשואלו שהוא אינו מערב בפרשה, הרי מתר לשנות מפני דרכי שלום, ובפרט שהיה בדבר פקוח נפש ממש, ושוב שתק הגאון מוילנא.

זאת ספר הרב וינברג לאותו פרופסור ואמר, "ובכן, אני אגלה לך את הסוד, הגאון לא היה מסגל להוציא דבר שקר מפיו, האמת היתה כי הוא אכן ידע מפל החטיפה, אבל הוא לא היה מסגל לשקר ולומר אני לא עשיתי על דבר שעשה, לצרף הצלת גופו, גם כששאלוהו תלמידיו מדוע לא שקר, הוא לא יכל לענות להם איני מסגל לשקר, ועל כן שתק.

אברהם אבינו הכיר את שרה אמנו וידע כי הוא מבקש ממנה קרבו נפשי עצום, לומר דבר שקר שהוא אברהם אחיה, למענה היא איננה מסגלת, לכן בקש שתאמר זאת למען ייטב לו, שתעשה זאת עבורו כדי שתחיה נפשו, רק כך הוא הצליח למלט מפיה דבר שקר.

בהקשר לכך ספר רבי יחיאל יעקב וינברג זצ"ל ספור דומה, כי בחתנתו של סופר מפרסם הוא היה המסדר קדושיו, וכשהגיע החתן לחתנה, הוא הגיע עם חליפה מאד לא מכבדת ואף חצי קרועה.

משהבחין הרב וינברג בחליפה זו, הוא הודיע לו כי עליו להחליף את החליפה בטרם יסדר את הקדושיו, אף החתן לא רצה, והרב וינברג בתקיפותו התעקש והודיע, "אם לא תחליף את החליפה שלך, אני את הקדושיו לא אסדר".

אחר מספר דקות בהן כל הצבור המתין, שלחה הפלה לומר לרב וינברג כי יש לה מה להגיד לו ואמרה בלחש, כי בחליפה זו הכירה אותו בפעם הראשונה, והיא בקשה מהחתן שיבוא לחתנה עמה, לבקשה זו הרב לא יכל לסרב, וותר על דרישתו.

אחר החתנה שמע הרב שהכל לא היה ולא נברא, לחתן העני לא היו מעות כדי לרכש חליפה אחרת, ואבי הפלה שבאותה שעה לא עמד על טיבו של החתן וראה אותו כמלמד עני, לא סיע לבתו בהוצאות הנשואין, אך רק מאחר והבקשה הגיעה אל הרב מהפלה, הוא

וגם ללוט ההלך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים (יג ה)

יש תמונה מפרסמת של רבי אליהו לופיאן זצ"ל מגיש אכל לחתולה, הספור מאחורי התמונה הוא, שבאותו זמן היתה בישיבה מכת עכברים והביאו חתולה כדי למגרם, לאחר שהצליחה בתפקיד, היא הותה מכשול כי היתה מסתובבת רבות בין רגלי הבחורים ורצו להרחיקה, אך רבי אליהו אמר שיש כאן ענין של הכרת הטוב. (נועם שיח סאנטוב)

אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך (יב יג)

בברלין היה פרופסור גוי שכתב ספר על המקרא שאמור היה ללבש מעטה של דקדוק מדעי, אך בכל זאת מדרכו של עשו שהוא מודיע על טיבו ואינו מסגל להבליג על טבעו, הביא את דברי אברהם לשרה 'אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך' כשהוא מוסיף הערה עוקצנית כלפי היהודים, הנה הפטריארה, האב היהודי הראשון, מורה הדרך לבניו ומלמד את אשתו לומר שקר, 'למען ייטב לי', כדי שיוכל להפיק תועלת והנאה מהשקר.

הפרופסור הדפיס את דברי ה"חכמה" שלו בספר, והביא אותו אל **הרב יחיאל יעקב וינברג** זצ"ל בעל שרידי אש, אמר לו הרב, איך מבין את לשון התורה, ובהקדמת הדברים ספר לו מעשה שארע עם הגאון מוילנא זצ"ל.

צעיר מיהודי וילנא שהיה מעט לקוי בנפשו, נטש את בית אביו וצעד הישר אל כנסייה סמוכה, בה הודיע כי הוא מבקש להמיר את דתו רח"ל, אביו שהיה מראשי פרנסי הקהלה, חפש ומצא מומר שהסכים תמורת מamon רב לשותף עמו פעלה, ולהוציא את הצעיר מהכנסייה.

המומר התחבר לצעיר היהודי, ויום אחד פתחו לצאת לבית מרחץ שהיה בבעלות יהודית, שם על פי תכנית שנקבעה מראש התנפלו עליו צעירים יהודיים ועטפוהו בבגדים, והעלו אותו על עגלה שהרחיקה אותו מתחומי המחוז.

השלטונות חפשו אחר היהודים שהשתתפו בחטיפה, ומאחר ועלה חשד כי הגר"א היה שותף בתכנית וידע עליה, הוא נלקח אל בית האסורים עם עוד מראשי

וַיֹּאחֶל אֲבִרָם וַיְבֹא וַיִּשָּׁב בְּאַלְנֵי מְמָרָא אֲשֶׁר בְּחֶבְרֹן וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' (גי יח)

בַּאֲחֵת השנים בהן שהה הרה"ק האמרי חיים מוויז'ניץ זיע"א בעיר הקדוש צפת לצרכי מנוחה, הגיעה לאזניו הידיעה כי הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זיע"א שוהה למנוחה בעיר נהריה, והוא בקש לנסע אליו מיד כדי לבקר במקום שהותו.

לְמַקְרָבֵיו ספר האמרי חיים, כי הוא מחיב בהכרת הטוב לרבי מבוהוש על כך שהוא קבל את פניו בשנות מלחמת העולם השנייה, בעת הגיעו לבוקרשט שב־רומניה, אחר שהצליח להמלט בארץ נס ופלא מגרוסווארדיין ברגע האחרון, ולא זו בלבד שהכניסו לתוף ביתו, הוא עוד מסר לו את מטתו הפרטית לשנת הלילה.

הָאֲמִרִי חיים ספר כי בשעת מעשה הוא לא ידע שזוהי מטתו של הרבי מבוהוש והיה ברור לו שיש עבור הרבי חדר נוסף לשנה, אך באמצע הלילה כשהוא קם לצאת מהחדר ופתח את הדלת, גלה לחדרתו את הרבי מבוהוש שוכב על מזרון דק המנח על הארץ צמוד לדלת, ובתוף כך אמר לו הרבי מבוהוש, ויז'ניצער רבי, המתינו רגע, אני כבר קם ומפנה לכם את היציאה. (לפני ולפנים)

אם מחוט ועד שורף נעל ואם אסח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשיתי את אברם (יד נב)

בְּסִמְכוֹת למעון קדשו של הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א התגורר מזכה הרבים הרב נסים יגן זצ"ל, ובהיותו עוסק בקרוב רחוקים, היה מביא מפעם לפעם אל הקדוש פנימה מאותם אנשים שהתקרבו אליו.

בַּאֲחֵת הפעמים הוא נכנס אל הרבי עם זוג שהתקרבו ועדיין לא נפקדו בזרע של קימא, ובקש שהרבי יאציל עליהם את ברכתו, הרבי פנה לבעל ואמר שיקבל על עצמו לשמר על ההלכות פראוי ועל ידי כך יזכה לבן זכר, והלה התחיל להתנצל כי הוא כבר נזהר כמו שצריך.

אחד הנוכחים מהר לרמוז לו שלא יבקש להתחכם, רק יאמר שמקבל על עצמו מכאן ואילך, ואכן הוא קבל על עצמו לשפר את תהליכותיו, אחר פנה

הרבי לעבר האשה ושאל גם אותה, האם היא מקבלת על עצמה לשמר את כל הכתוב בהלכה, ואחר שגם היא קבלה על עצמה, האציל עליהם את ברכתו שיזכו להפקד בבו זכר.

לַפְקֵדָה השנה נפקדו בבו זכר, ובשמחת הברית מילה של הרף הנולד התכבד הרבי בכל הכבודים החל מכסא של אליהו, סנדקאות, ואמירת הברכות, כאשר הגיע לאמירת השם, אמר הרבי מדעתו, ויִקְרָא שְׁמוּ בְּיִשְׂרָאֵל מְרֻדְכִי, כי אותו היום חל יומא דהלולא של הרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זיע"א.

אחר שמחת הברית נגש אבי הבן ובקש לתת לרבי סכום הגון מאד, אך הרבי מאן לקחת והחזירו, הגם שבביתו היתה השעה דחוקה במעות באותה תקופה, הלה התעקש ובקש שוב לתן את המעות, ושוב החזיר לו הרבי ולא הסכים לקחת ממנו.

אחר שיצא מהמקום נשאל הרבי על ידי מקרבו, מדוע סרב לקחת את הממון מאבי הבן שהרבה להפציר שהרבי יואיל לטל מידיו, והרבי ענה בתשובה מפתיעה, "אינני חפץ שהלה יוכל לומר אחר כך 'אני העשיתי את אברם'", ויהי לפלא. (אור עולם)

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחנה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שִׁכְרְךָ הֲרַבָּה מֵאֵד (טו א)

ברש"י, אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים, והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי.

הגיע יהודי אל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מוויז'ניצ'וב זיע"א, ופיו מלא הודאה על נס גדול שנעשה עמו, למעלה מדרך הטבע, אמר לו רבי יצחק אייזיק שיידע כי איש יהודי הזוכה ונעשה עמו נס, עליו להזהר מלומר בפיו שהשי"ת עשה עמו נס, כי כל מי שנעשה עמו נס מנכין לו מזכיותיו כמאמרם ז"ל (שבת לב.), אלא יאמר "חסד עשה עמי השי"ת". (יודות אפרים ליקוטי תהילים)

ויצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אותם ויאמר לו בה יהיה זרעך (טו ה)

כאשר יצא הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א בעל אוהב

ישראל לקדש את הלבנה, ולא יכל כי התקדשו השמים בעבים, נשא עיניו למרום, ותוף כדי כך התפזרו העננים וזרחה הלבנה. **החסידים** שנכחו במקום התחילו להתלחש ביניהם על המופת, והרבי הרגיש בדבר ואמר, "אין כאן מופת, כך היה אצל אברהם אבינו, שהרי קים אברהם כל התורה עד שלא נתנה, כולל קדוש לבנה, פעם לא יכל לקדשה כי היה יום מענן, אמר לו הקב"ה 'הבט נא השמימה', ועל ידי שהביט השמימה נראה הרקיע בטירתו וקדש את הלבנה.

זהו 'וספר הכוכבים', ספר לשון בהיר כמו ספיר ויהלום, שתראה הכוכבים והלבנה, שאל אברהם, ומה יהיה בדורות הבאים, כאשר ירצו לקדש את הלבנה ויהיה מענן, ענה לו הקב"ה 'כה יהיה זרעך', כח זה יהיה מסור גם ביד זרעך, שיוכלו בהביטם השמימה להאיר את הרקיע. (ימי זכרון)

והפנתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו (יז ו)

מעשה בתלמיד חכם מירושלים, אשר בהיותו צעיר לימים, כשנה וחצי לאחר החתונה, היה דאוג מאד על שלא זכה עדיו לפרי בטן, מהון להון ארע שהצרך להיות בשבת חתן של קרובי בנתיבות, ובמוצאי שבת יעצוהו ללכת אל הרה"ק הנבא סאלי זיע"א, ולבקש את ברכתו.

האברך הלך לבית הרב, אך בהגיעו הסתפק, הלא עתה אין זו שעת קבלת קהל, הוא עמד עם אחד מבני משפחתו ליד המדרגות שממחת לפתח הדלת, והסס האם לדפק או לא.

לפתע נפתחה דלת בית הרב, והשמש קרא לאותו אברך ואמר 'הבבא סאלי קורא לך, הוא ממחר ואמר שתבואו אליו מהר', האברך שהיה המום מהדברים נכנס בריצה, והרב צוה עליו שיסח קערה וימלא בה מים מהבדז הסמוך.

הוא מלא את המים, והרב הניח ידיו עליהם ואמר לו, "תשתה אותם", וכך עשה, פערב זמן לא רב זכה לבן זכר, וכיום יש להם שבעה ילדים כלם אהובים כלם ברוכים, שיש בהם תלמידים חכמים גדולים. (עין במשפט בשם שפת"ח עמוד כח)

פרשת לך לך

הזמנה מקאדי קירואן

השמש כבר טיפסה אל מרום השמים, וקרניה החמות הציפו את רשת הסמטאות המרכיבות את השוק הגדול שבמרכז העיר תוניס, בירת תוניסיה. השוק היה שוק חיים. שיירות גמלים, שנשאו על גביהן שקים עמוסים בתבלינים ובאריגים יקרים, הגיעו אל השוק. סוחרים קראו בקול לעבר העוברים ושבים והתפארו במרכולתם, ובעלי המלאכה ישבו בפתחי חנויותיהם, שקועים בעבודתם.

בין המוני האנשים שזרמו בשוק ללא הרף התהלכה דמות אחת, שאיש כמעט לא נתן עליה את דעתו. היה זה ילד מוסלמי קטן, כבן שמונה שנים בלבד, שפסע באיטיות בין הדוכנים. בגדיו היו פשוטים ובלויים, וניכר היה כי ימים רבים חלפו מאז זכו לכביסה. פניו היו כחושות, ועיניו התרוצצו מדוכן לדוכן, לא מתוך סקרנות טבעית של ילד, אלא בתקווה שמא ימצא דבר מה להשיב בו את נפשו.

רעב היה הילד. בשתיקה היה מביט בפירות העונה הערוכים יפה על הדוכנים, או בכירות הלחם שזה עתה יצאו מן התנור, אולם מיד היה ממשיך בדרכו. הילד לא העז לבקש מאומה מסוחר השוק. מניסיונו כבר למד שאין הם נענים לבקשותיו של ילד עזוב. רק בשעות הלילה, כשהדוכנים נסגרו, היה מחיה את נפשו בשאריות שנותרו בידי הסוחרים ושוב לא היה להם צורך בהן.

עוברי האורח חלפו על פניו מבלי להתעכב. כל אחד היה טרוד בענייניו שלו, ואיש לא העלה בדעתו להתעניין בשלומו של הילד הבודד, שהעביר את שעות יומו בשיטוט בלתי פוסק ברחבי השוק.

באחד הרגעים התיישב הילד בצלו של קיר אבן ישן, השעין עליו את גבו ועצם את עיניו לרגע קט. באותה שעה חלף על פניו אחד מיהודי העיר, איש ירא שמים ובעל לב רחום וחנון, ומראהו האומלל של הילד נגע ללבו. היהודי הבחין כי אין זה עוד אחד מאותם ילדים המחזרים על הפתחים דרך קבע, מבני משפחות העוני והמצוקה של העיר, אלא ילד שנקלע למצוקה שלא הורגל בה.

היהודי התקרב אל הילד בצעדים איטיים, לבל יבהילנו, ואמר לו בקול רך ובעדינות: 'אמור נא לי, בני, מפני מה אתה יושב כאן לבדך בשעה שכל בני גילך נמצאים בבתיהם או בבתי הספר?'

הילד הרים אליו את עיניו, ובמשך רגע ארוך הביט בפניו של הזר, כאילו ביקש להחליט אם ראוי הוא לאמונו. לבסוף השיב בקול שקט: 'אין לי להיכן ללכת'.

היהודי התיישב על האדמה לצדו של הילד, ושמע ממנו בסבלנות את קורות חייו: אביו ואמו מתו בפתאומיות, והוא נותר גלמוד בעולם.

ומפורסמת, וגדולי תורה רבים האירו את העולם מתוכה. בהם רבי נסים גאון, רבנו חושאל, רבנו חננאל והרי"ף, ועוד. ישיבת קירואן עמדה בקשר רצוף עם ישיבות סורא ופומבדיתא שבבבל, ומכל קצוות העולם היהודי הופנו אליה שאלות בהלכה ובתלמוד.

אלא שימי תפארתה של קירואן נקטעו באחת. בעקבות תהפוכות פוליטיות ודתיות גזרו שליטי המקום שאין רשות למי שאינו מוסלמי להתגורר בעיר. מאז, כל יהודי שהיה מעז להיכנס לקירואן היה מתחייב בנפשו. בתי הכנסת חרבו, הישיבה נסגרה, וכל הקהילה היהודית העתיקה נעקרה ממקומה. גם קבריהם של אותם גאוני קירואן נותרו מאחורי חומות העיר, מבלי שיהודי יוכל לפקוד אותם. יהודי תוניסיה כאבו מאוד את העובדה שציוניהם של קדושי עליון מצויים במרחק לא רב מהם, אך הדרך אליהם חסומה.

אל משרה רמה זו, קאדי העיר קירואן, הגיע בן טיפוחיו של אותו יהודי רחום לב מתוניס. אילו הייתה מידת הכרת הטוב מפעמת בלבו של הקאדי, היה זה הזמן להשיב למיטיבו מעט מן החסד שגמל עמו במשך שנים רבות. אלא שלא כך היה. ככל שהצליח והתרומם במעמדו, כך הלך לבו והתקשה.

במקום לזכור את האיש שהצילו מרעב, הלבישו, חינוכו והעמידו על רגליו, החל הקאדי להתבייש בעברו. ולא זו בלבד שהתבייש בו - הוא אף ראה בו אות קלון. מפעם לפעם, בשבתו עם חבריו בבית הדין המוסלמי, היה מעלה את הדבר בשיחה ואומר במרירות: 'אותם מאכלים שאכלתי בילדותי בביתו של היהודי טימאו את נשמתו. כל זמן שלא אמחה את החרפה הזאת, לא תהיה לי מנוחה'.

אחד מחבריו, רשע כמותו, יעץ לו כיצד יוכל 'לנקום' ביהודי: 'הזמן את אותו יהודי אל קירואן. כתוב לו שאתה מתגעגע לראותו ומבקש לגמול לו טובה על חסדו. לאחר שיגיע לכאן בלבוש מוסלמי, יהיה האיש, שעבר על החוק, מסור בידך לעשות בו ככל העולה על רוחך'.

הרעיון האווילי מצא חן בעיני הקאדי. אם יבוא היהודי מרצונו אל קירואן, איש לא יוכל להאשימו בעונש שהביא כביכול על עצמו. עוד באותו יום שיגר הקאדי למיטיבו מכתב רווי בחלקלקות לשון, בדברי אהבה וגעגועים. תחילה הפליג בשבחיו של היהודי, הזכיר את ימי ילדותו בביתו ועשה עצמו כאילו מעולם לא שכח את החסד והרחמים שגמל עמו. לאחר מכן כתב כי מאז שנתמנה לקאדי של קירואן אין משאלת לבו גדולה יותר מלזכות לארח את מיטיבו היקר בעירו ולהשיב לו מעט מן הטובה שעשה עמו.

הקאדי ידע היטב על איזה נים עליו לפרוט כדי לשכנע את מיטיבו לבוא לקירואן,

רחמיו של היהודי נכמרו, והוא אמר לו: 'יהודי אני. האם תרצה לבוא לביתי? שם תסעד את לבך בפת חמה ובתבשיל טרי, תלבש בגדים נקיים ותוכל לנוח ולהתחזק'. דמעות החלו זולגות מעיני הילד, והוא השיב בחיוב. היהודי לא הסתפק בכך שהאכיל את הילד. מאותו יום ואילך נעשה לו כאב, דאג לכל מחסורו והעניק לו בית חם ואוהב. בני המשפחה קיבלוהו בסבר פנים יפות, ולא חלפו ימים רבים עד שהילד חש כאחד מבני הבית.

משהתחזק הילד מעט, החל היהודי לחשוב גם על עתידו. ידע היהודי כי אם יגדל הנער ללא חינוך מסודר, עלול הוא להידרדר לחיי בטלה. עם כל אהבתו אליו, נהג היהודי בו בתבונה רבה. אילו היה מנסה לגיירו, עלול היה הדבר לעורר את חמתם של בני המקום המוסלמים ולהעמיד הן אותו והן את הילד בסכנה גדולה.

לאחר מחשבה רבה החליט היהודי שהילד ימשיך להתחנך בקרב בני עמו, ורשם אותו לבית ספר מוסלמי. שם למד את חוקי דתם, ספרות ערבית ושאר המקצועות שנלמדו באותם ימים.

לא פעם הקניטוהו חבריו בבית הספר וכינו אותו 'אל' יאהודי', משום שידעו כי הוא גדל בבית יהודי. אולם הנער לא שת לבו לדבריהם. התקופה הקשה שעבר חישה אותו מאוד, והוא שקד על לימודיו בהתמדה. עד מהרה ניכר כי ניחן בכישרונות מבורכים, והיהודי שמח בהצלחתו כאב השמח בבנו.

כאשר הגיע הבחור לפרקו, קראו אליו מיטיבו ואמר לו: 'בני, ברוך השם, גדלת והיית לאיש. מעתה תוכל לעמוד ברשות עצמך, להתפרנס בכבוד ולהקים בית ומשפחה. הגיעה העת שתישא אישה ותבנה את עתידך. אתן לך סכום כסף נאה לרכישת בית מגורים ולהוצאות החתונה, ומכאן ואילך תעמוד ברשות עצמך'.

הצעיר קיבל את דבריו בהכנעה. הוא נשק את ידי מיטיבו בהתרגשות והודה לו על כל השנים שבהן גידלו ודאג לכל מחסורו.

השנים נקפו בזו אחר זו. הצעיר נשא אישה, ובחריצותו הרבה הצליח בכל אשר פנה. במיוחד נודע כאיש פיקח ובקי בענייני משפט ומינהל, עד שלבסוף נתמנה לכהן במשרת 'קאדי' - השופט הנכבד - בעיר קירואן, העיר הקדושה למוסלמים.

כדאי שנדע שלא רק בקרב המוסלמים נודעה קירואן כעיר בעלת חשיבות. להבדיל אלף אלפי הבדלות, דורות רבים קודם לכן הייתה קירואן ידועה כאחד ממרכזי התורה המפוארים ביותר בתפוצות ישראל, ושמה נישא בהערצה בפי כל.

בתקופת הגאונים שכנה בה ישיבה גדולה

מלך תוניסיה הביט בקאדי במבט קשה והמשיך: 'זהו האיש אשר גידל אותך בביתו? זהו האיש שהציל אותך מרעב, הלבישך, חינך והעמידך על רגליך?'

היהודי עמד משתומם. רק שעות לא רבות קודם לכן היה כלוא בין הקירות הסובבים את הקברים, משוכנע כי לא ייצא משם חי. עתה ניצב לפני מלך תוניס, בעוד הקאדי שזמם את מותו עומד לפניו כבול ומושפל. ואילו הקאדי - המילים נעתקו מפיו. פחד ואימה אחזו בו. עוד בטרם הספיק להשיב, החווירו פניו, כל גופו רעד, והוא צנח ארצה. רופא הובהל למקום, אך שוב לא היה את מי להציל.

הביי לא נרגע מכל אשר שמע. בו במקום החליט לבטל את העוול שנעשה במשך שנים ליהודי ארצו, בראותו במעשה כולו אות וסימן משמים. מיד ציווה לפרסם בכל רחבי הממלכה שמכאן ואילך רשאים יהודים לשוב ולהתגורר בעיר קירואן, ואין עוד למנוע מהם את הכניסה. לא חלף זמן רב, ויהודים החלו לפקוד מחדש את העיר העתיקה. לאחר דורות רבים יכלו לעמוד על ציוניהם של רבותינו הגאונים ולשפוך את שיחם לפני קונם.

כך גלגל הקב"ה את המאורעות בדרך מופלאה. הקאדי ביקש לנצל את איסור הכניסה לעיר קירואן כדי ללכוד בתוכה את מיטיבו ולהביא עליו את מותו. לבסוף הוא עצמו מת בבושת פנים, ואף שערי העיר נפתחו בפני יהודי תוניסיה.

על הפסוקים (בראשית יד, י"ח): 'וַיֵּצֵא מֶלֶךְ סֹדֹם לְקִרְיָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִהַפּוֹת אֶת כְּדָרְלֶעֶמֶר וְאֶת הַמִּלְכִּים אֲשֶׁר אָתּוֹ אֶל עֶמְקַי שָׁוָה הוּא עֶמְקַי הַמֶּלֶךְ. וּמִלְכֵי צִדְקַי מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כְּהֵן לֹאֵל עֲלִיוֹן', כותב רבינו האור החיים הקדוש, שמכאן יש ללמוד את הפער העצום שבין הרשעים, שהם כפויי טובה, לבין הצדיקים, שהם נדיבי לב: 'להגיד שבח הצדיקים מה בינם לבין הרשעים, כי מלך סדום יצא לקראת אברהם לראות פניו ריקם, הגם שאליו יחויב להקביל פני אברהם במנחה כיד המלך, והוא הרשע יצא בידים ריקניות. וְשֵׁם הַצִּדִּיק מִבְּלִי חַיִּיב נְדִיבוּת, יעץ והקביל פניו בלחם ויין'.

המתבקש היה שמלך סדום יכיר טובה לאברהם אבינו, שזה עתה יצא למלחמה בעבורו, הביס את אויביו והציל לו את העם ואת הרכוש, ויוציא לקראתו לחם ויין כדי להשיב את נפשו במאכל ובמשקה, ואף יוסיף ויגיש לפניו מנחה כיד המלך.

אולם מלך סדום, שכפוי טובה היה, יצא לקראת אברהם אבינו בידים ריקות. לא הביא לו מאומה. להבדיל אלף אלפי הבדלות, שם הצדיק, אף שלא היה עליו כל חיוב, הוציא לחם ויין לכבודו של אברהם אבינו, וזאת מתוך עינו הטובה ומידותיו הכשרות.

של הקאדי אומר באכזריות: 'חכה, יהודי נקלה, כי הנה בא קצץ'.

היהודי הבין כי כלתה אליו הרעה. עתה כבר לא היה לו ספק: הילד שגידל בביתו כאחד מבניו, זה שניצל על ידו מחרפת רעב, זמם להשיב לו רעה תחת טובה ולהמיתו. נפל היהודי על פניו והחל לבכות ולהתחנן בדמעות שליש. 'רבותינו הקדושים', זעק בקול נשבר, 'לא הכנסתי את עצמי לסכנה אלא כדי לזכות ולהשתטח על קבריהם הקדושים. אנא מכם, העתירו נא בעדי לפני אבינו שבשמים שיצילני מיד רשע, מכף מעוול וחומץ'.

עוד היהודי שופך את לבו לפני קברי הצדיקים, והנה קמה לפתע רוח סערה עזה. ברגע אחד נשאה אותו הרוח ממקומו, כל סביבתו הסתחררה לנגד עיניו, וכהרף עין נעלם כל אשר סביבו. כאשר שב ופקח את עיניו, מצא את עצמו שוכב על הקרקע סמוך לתוניס, עיר מגוריו.

לא התמהמה היהודי אפילו רגע. בכל כוחו רץ אל תוך העיר, וכשהגיע לביתו סיפר לבני משפחתו את כל אשר אירע לו - כיצד גידל בביתו נחש, וכיצד אותו ילד עצמו מבקש עתה את נפשו.

עד מהרה נפוצה השמועה בכל הקהילה היהודית, והגיעה גם לאוזניו של רבה הגדול של תוניס, הגאון רבי ישועה בסיס, בעל 'אבני צדק' (שפעל בין השנים תקל"ג-ת"ר). רבי ישועה הזמין את היהודי לביתו, שמע מפיו את פרטי המעשה מתחילתו ועד סופו, ולאחר מכן קם ונטל אותו עמו אל ארמון הַבֵּי, מלך תוניסיה. לפני השליט חזר היהודי וסיפר את כל המאורעות. הביי, שהיה מן השליטים שנהגו ביושר כלפי נתיניהם, האזין לדבריו בכבוד ראש. כשסיים היהודי את סיפורו, השתכנע הביי כי אמת בפיו. חרון אפו בער בו על כפיות הטובה ועל מעשה הנבלה של הקאדי, ומיד ציווה לשלוח שליח לקירואן. 'הביאו אותו לפניי כשהוא כבול בשלשלאות וקשור לזנב סוס', פקד.

השליח יצא לדרכו והגיע אל הקאדי. תחילה הודיע לו כי הביי מזמינו לארמון המלוכה בתוניס. לשמע ההזמנה שמח הקאדי מאוד וציווה להכין את מרכבתו המפוארת. 'אין צורך במרכבה', השיב השליח ביובש. 'ציווי המלך הוא שתבוא כבול בשלשלאות וקשור לזנב סוס'.

הקאדי החל להתחנן על נפשו. ביקש והפציר, אולם השליח לא שינה מאומה מציווי המלך. לבסוף כבל אותו, קשרו לזנב הסוס והוליכו לתוניס. הכל הביטו במחזה בפליאה ושאלו זה את זה: מה חטא הקאדי הנכבד שנענש בביזיון כה גדול? אולם איש לא ידע. גם השליח לא השיב להם, אלא הפטיר ביובש: 'כך ציווה המלך'.

כאשר הובא הקאדי לתוניס, שלח הביי לקרוא מיד לרבי ישועה בסיס וליהודי. משהתייצבו שניהם בארמון, הצביע המלך על היהודי ושאל את הקאדי: 'כלום מכיר אתה את מיטיבך ואיש חסדך?'

ולפיקך הוסיף וכתב: 'דבר אחד חשוב אעשה למענך. אוליכך אל קברי החכמים היהודים הגדולים הטמונים בקירואן. זה דורות רבים שלא זכה שום יהודי לראותם, ואילו אתה תהיה הראשון שאזכה להוליכו אליהם'.

היהודי התרגש מאוד למקרא המכתב, ומיהר להשיב במכתב משלו: 'הלוא ידעת שאסור ליהודי להיכנס לעיר קירואן. כיצד אוכל לבוא אליך מבלי להתחייב בנפשי?'

לא חלפו ימים רבים ותשובת הקאדי הגיעה: 'אל תחשוש מאומה. לבש גלימה ארוכה כדרכם של מוסלמים. אני אמתין לך ליד שער העיר ואקח אותך בכרכרתי. איש לא יכירך ואיש לא יחשוד בך. אתה תהיה אורחי, ואני אדאג לכל מחסורך'.

הידיעה כי ניתנת לו האפשרות להשתטח על קברי הגאונים נגעה עמוק בלבו של היהודי. הוא הודיע לקאדי במכתב את היום והשעה שבהם יגיע לקירואן, ואף הוסיף כי הוא מקווה לפגוש אותו בשערי העיר, כפי שהבטיח.

בהגיע היום המיועד לבש היהודי גלימה ארוכה בסגנון מוסלמי מובהק ויצא לדרכו בלב הומה. כל הדרך נשא תפילה חרישית שלא תארע לו תקלה, ושהשם ישמור צאתו ובואו, וכך יזכה להגשים את משאת נפשו - להשתטח על קברי גאוני קמאי הטמונים בקירואן.

בשערי העיר כבר המתין לו הקאדי. מרחוק הבחין היהודי בכרכרתו ההדורה. כאשר התקרב, ירד הקאדי לקראתו וקידם את פניו בהתרגשות. לאחר שדרשו זה בשלום זה, אמר היהודי לקאדי: 'אין ברצוני להתעכב בעיר. משאלת לבי היא לזכות עוד היום להשתטח על קברי החכמים, ולאחר מכן אשוב מיד לביתי'.

אולם הקאדי השיב לו בנחת: 'אל נא תמהר. הדרך לבית העלמין אינה נוחה בשעה זו של אחר הצהריים. מוטב תעשה אם תלון הלילה בבית, ומחר, עם אור הבוקר, אקח אותך בעצמי אל קברי החכמים'.

היהודי קיבל את הדברים בתום לב, ולא העלה על דעתו כי מאחורי החיוכים והכבוד מסתתרת מזימה נוראה.

עם שחר השכימו שניהם ויצאו לעבר בית העלמין העתיק של קירואן. ככל שהתקרב למקום, חש היהודי התרגשות גדולה. הנה, בעוד רגעים אחדים יעמוד על ציוניהם של רבי נסים גאון, רבנו חושיאל, רבנו חננאל ושאר מאורי ישראל, שעליהם שמע כל ימיו.

אלא שבאותה שעה הבחין לפתע בשינוי שחל בפניו של הקאדי. פניו נעשו קפואות וחמורות. היהודי תמה על כך, אך לא אמר מאומה. משהגיעו אל הציונים הקדושים, פתח הקאדי את הדלת ואמר: 'הגענו לאדמת הקודש! היכנס והתפלל כאוות נפשך!'

היהודי נכנס ביראת כבוד. עודו עומד ומתבונן במצבות הקדושות, ולפתע נשמעה מאחוריו טריקת דלת והסתת בריח. מיהר היהודי אל הדלת וניסה לפותחה, אך לשווא. הדלת הייתה נעולה, ומעבר לה נשמע קולו

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה-תא חז-תא

חֲדָתָא דְאִוְרֵייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

וְהָאֱמִין בָּהּ

יִיְהוֹכָנָן לְקָרַח, כֶּדָּה גַם עֲנָן הָאֱמוּנָה בְּמַעַט הַסֵּם
הַדַּעַת עָלֹל לְהַתְקַרֵּר מֵאֱמוּנָתוֹ וּלְאַבֵּד אוֹתָהּ.

אֱמוּנָה מְסֻגֶּלֶת לְבָנִים

מַעֲשֵׂה בִיהוּדִי שֶׁבָּא לִפְנֵי הַרָה"ק רַבִּי נַחֲמָן
מְבַרְסֵלֵב ע"ה וּבִקֵּשׁ אֶת בְּרַכְתּוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לְבָנִים,
אָמַר לוֹ רַבִּי נַחֲמָן ע"ה תֵּן צִדְקָה וּבְכָד תִּזְכֶּה
לְהוֹשִׁיעַ בְּזָרַע שֶׁל קִימָא, הַשִּׁיב לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי
בְּצַעַר, גַּם פְּרִנְסְתִי אֵינָה מְצוּיָה לִי בְרוּחַ וְקִשָּׁה
עָלִי לְהוֹסִיף בְּנִתְיִינָה צִדְקָה, נִעְנֶה רַבִּי נַחֲמָן
וְאָמַר, אִם כֵּן יִשְׁוַעְתָּ תָּבוֹא עַל יְדֵי שְׂתָאֲמִין
בָּהּ יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֱמוּנָה יֵשׁ בָּהּ מִכֹּחַ הַצִּדְקָה כִּמוֹ
שֶׁכְּתוּב 'וְהָאֱמִין בָּהּ' וַיַּחֲשֹׁבֶה לֹא צִדְקָה, וְעוֹד
שֶׁ'אֱמוּנָה' בְּגִימְטְרִיא 'בָּנִים', וְכֵן הָאֱמוּנָה בָּהּ
מִמְשִׁיךְ יִשְׁוַעְתָּ לְהַפְקֵד בְּבָנִים.

הָאֱמוּנָה הִרִי הִיא כַּעֲסֵק שְׂמִתִּיגַע בּוֹ וְנוֹתֵן כָּל חוֹשִׁיוֹ וְכוּחוֹתָיו לְהַצִּלְחָתוֹ

זֶהוּ גַם הֶרְמֵז בְּשִׂאלָה שְׂשׂוֹאֲלִים כָּל אָדָם
בְּבוֹאוֹ לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן 'נִשְׂאָת וְנִתְּת בְּאֱמוּנָה'
(שַׁבַּת ל"א), וְלִכְאוּרָה הִרִי לֹא כָּל אָדָם עֹסְקוֹ
בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן, וְכִי אָדָם שֹׂאֵינוֹ עוֹסֵק בְּמִסְחָר
כְּלוּם לֹא יִשְׂאֵל 'נִשְׂאָת וְנִתְּת בְּאֱמוּנָה'. אֲלָא
שְׂשׂוֹאֲלִים כָּל אָדָם הֵאֵם עֹסֵק וְהִתְיַגַּע בְּמִדַּת
הָאֱמוּנָה כִּמוֹ יִגִּיעַ שֶׁל הַסּוֹחָרִים בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן,
כִּי אֵין הָאֱמוּנָה נִרְכָּשֶׁת בְּלֵב הָאָדָם אִם אֵינוֹ
שֵׁם כָּל מִשְׁאֵל וּמִתֵּנוֹ בְּמִדָּה זֹאת כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחָרִים
הַמְנִיחִים כָּל חִפְצָם וּמִוֶּחֶם בַּעֲסָקִיהֶם. הַדְּבָר
מְשׁוּל לְכוֹס מִים הַמְצוּיָה בְּמִקּוֹם קָרִי, וְאִם יִסִּיחַ
הָאָדָם דַּעְתּוֹ מִן הַמִּים הִרִי בְּמִהְרָה יִקְפְּאוּ הַמִּים

קִנְיֵן הָאֱמוּנָה מִתּוֹךְ יִגִּיעָה

וְהָאֱמִין בָּהּ' וַיַּחֲשֹׁבֶה לוֹ צִדְקָה (טו ו'). הָאֱמוּנָה
בָּהּ אֵינָה בָּאָה לְאָדָם בְּקִלּוֹת, וְנוֹצֵרֶךְ יִגִּיעָה רַבָּה
כְּדִי לְקַבֵּעַ אֶת הָאֱמוּנָה בְּקִרְבּוֹ, וְרַק מִתּוֹךְ יִגִּיעָה
וּמִאֲמֵץ זֻכִּים לְהַחֲזִיק בְּאֱמוּנָה, וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ
חז"ל (מְגִלָּה ז'): 'יִגִּיעַתִּי וּמִצָּאתִי - תִּצָּמִיךְ, כִּי רַק
הַמִּתְיַגֵּעַ זֹכֶה לְבוֹא אֶל הָאֱמוּנָה, אֲבָל 'לֹא יִגִּיעַתִּי
וּמִצָּאתִי - אֵל תִּצָּמִיךְ, כִּי אֵין הָאֱמוּנָה דְּבָר שֶׁל
מֶה בְּכָד לְזַכּוֹת בּוֹ בְּלִי יִגִּיעָה מְרָבָה. וְעַל מְצִיאתָהּ
זֶה הַבָּאָה מִתּוֹךְ יִגִּיעָה נֶאֱמַר בְּאַבְרָהָם אֲבִינוֹ
ע"ה (נַחֲמִיָּה טו ח) 'מִצָּאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ',
שֶׁמִּתּוֹךְ יִגִּיעָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִי הַמַּאֲמִינִים בָּהּ
נִמְצָא לְבָבוֹ נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ ה' יִתְבָּרֵךְ, וְכִמוֹ שֶׁהַפְּתוּב
מַעֲיֵד עָלָיו 'וְהָאֱמִין בָּהּ' וַיַּחֲשֹׁבֶה לוֹ צִדְקָה'.

מילתא דפליאה

יְרִידָה לְצִרְךָ עָלֶיךָ

בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, לְפִיכָךְ עָשָׂה ה' שִׁיְהִיָּה אֲצֵל הָאָדָם זְמַנִּי יְרִידָה
שֶׁבָּהֶם עוֹסֵק הָאָדָם בְּעֲנִינִים חֲמִירִים כִּמוֹ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וּמִשְׁאֵל
וּמִתֵּן וְכַדוּמָה, וּבְאִפֻּן זֶה שְׂבָה הַנִּשְׁמָה לְהִאָּחֵז בְּגִשְׂמִיּוֹת הַגּוֹף
וּמִתּוֹךְ הַגִּשְׂמִיּוֹת תִּאָּזֵר כֹּחַ לְשׁוּב וּלְעֵבֶד אֶת בּוֹרְאָהּ בְּהַתְעוּרָרוֹת
מִחֲדָשֶׁת.

הַסְתַּלְקוֹת הַמַּחֲזִין כְּדִי לְאָזֵר כַּחוֹת מַחֲדָשִׁים

דְּבָר זֶה רְמוֹז בְּכַתוּב שֶׁלְפָנֵינוּ 'וַיִּכַּל לְדַבֵּר אוֹתוֹ וַיַּעַל אֱלֹקִים מֵעַל
אַבְרָהָם, דְּהֵינֵן, לְאַחַר תְּפִלַּת אַבְרָהָם הַסְתַּלַּק הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מֵעָלָיו, וְהַסֵּעַם הוּא, כִּי הֵיטָה נֶפֶשׁ אַבְרָהָם כּוֹסֶפֶת וּמִשְׁתַּקֵּקֶת
לְהַדְבִּק בְּיוֹצְרָהּ, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וַיִּכַּל לְדַבֵּר אוֹתוֹ, וַיִּכַּל' לְשׁוֹן תְּשׁוּבָה
כִּמוֹ 'נִכְסָפָה וְגַם כְּלָתָה נִפְשִׁי' (תְּהִלִּים פד א), וְכִדִּי שֶׁלֹּא תִכְלָה נִפְשׁוֹ
מִרַב תְּשׁוּבָתָהּ לְהַדְבִּק בְּעֲלִיּוֹנִים, לָכֵן 'וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם'
לְהַפְסִיקוֹ מִדְּבָקוֹתָיו, כְּדִי שֶׁיִּשְׁוּב לְאָזֵר כֹּחַ וַיִּכַּל לְהוֹסִיף וּלְהַתְעַלּוֹת
בְּכַחוֹת מַחֲדָשִׁים.

יְרִידָה לְצִרְךָ הַעֲלָאת הַגִּשְׂמִיּוֹת לְשָׂמִים

וַיִּכַּל לְדַבֵּר אוֹתוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם (יז כב). כָּל יְהוּדִי עוֹבֵד
ה' עוֹבֵר בִּימֵי חַיָּו יְמֵי עָלֶיָה וְיְמֵי יְרִידָה, וְצִרְךָ לְהַתְחַזֵּק בְּדַעְתּוֹ
וּלְדַעַת שֶׁלֹּא מִחֲמַת פְּחִיתוּתוֹ יוֹרֵד הוּא מִמְדַּרְגָּתוֹ, אֲלָא הָעֲנָן הוּא
כִּמוֹ שֶׁאֲמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ ע"ה, יְדוּעַ (וְהוּא רַעִיָּא מִהִימָנָא צו כט):
כִּי נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל חֲצָבָה מִמְקוֹם קָדוֹשׁ, וְדָרָךְ כָּל דְּבָר לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵי
שְׂרָשׁוֹ, וְכֶדָּה נִמְשַׁכֶּת הַנִּשְׁמָה תְּמִיד לְהַדְבִּק בְּעֲלִיּוֹנִים, וְאִם תִּתְמַיֵּד
הַנֶּפֶשׁ לְהִשְׁתַּלֵּק לְדְבָקוֹת בָּהּ הִיא עֲלוּלָה לְהַפְרֵד לְחִלּוּטִין
מִגִּשְׂמִיּוֹת הַגּוֹף.

וְכִינֵן שְׂרָצוֹן ה' הוּא שֶׁיַּעֲבֹדוּ אוֹתוֹ בְּנֵיו בְּעוֹלָם הַגִּשְׂמִי וְהַשֶּׁפֶל,
שֶׁבְּשֶׁל כֶּדָּה נִבְרָאָה הַנִּשְׁמָה עִם צִרְכִּים גִּשְׂמִיִּים כְּדִי שֶׁתִּצְטָרֵךְ
לְהַפְסִיק מִדְּבָקוֹתָהּ וּלְסַפֵּק צִרְכֵי הַגּוֹף, וּבְכָךְ שֶׁתַּעֲלֶה הַגִּשְׂמִיּוֹת
לְבוֹרְאָהּ תִּזְכֶּה לְהַנּוֹת מִזִּי הַשְׂכִּינָה בְּלֹא בּוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ לְכָל הָאֹכֵל
מִדְּבָר שֹׂאֵינוֹ שֶׁלֹּ שְׂמִתְבִּישׁ לְהַסְתַּכֵּל בְּפָנֶי הַנּוֹת, אֲךָ כִּשְׁהַנִּשְׁמָה
יּוֹרֵדֶת לְעוֹלָם הָזֶה וּמִסְגֶּלֶת תּוֹרָה וּמִצְוֹת זֹכֶה בְּדִין לְתַעֲנוּג הַנִּצְחִי

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כח התפלה מאבותינו הקדושים

כח התפלה מהאבות הקדושים

ואַעֲשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָהָם וְאַנְדְּלָה שְׁמִי (יב ב). דַּרְשׁוּ בַּגְמָרָא (פסחים קיז): 'וַאֲעֲשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל' זֶהוּ שְׁאוּמְרִים אֱלָקֵי אַבְרָהָם. 'וְאַבְרָהָם' זֶהוּ שְׁאוּמְרִים אֱלָקֵי יִצְחָק. 'וְאַנְדְּלָה שְׁמִי' זֶהוּ שְׁאוּמְרִים אֱלָקֵי יַעֲקֹב. שְׁלֹכָה אוֹמֵר כֹּל יְהוּדֵי בְּתַחֲלַת תַּפְלָתוֹ שֶׁלֹּשׁ פַּעַמִּים בְּכָל יוֹם 'אֱלָקֵי אַבְרָהָם' וְכו', שֶׁכַּח הַבְּרָכָה מֵהָאָבוֹת נִמְשָׁךְ לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם וּמִסִּיעַ לְקַבֵּל תַּפְלָתָם בְּרַחֲמִים. וְהִרֵי תַפְלוֹת אָבוֹת תַּקְנוּם, אַבְרָהָם תַּקַּן תַּפְלַת שְׁחִירִית, יִצְחָק תַּקַּן תַּפְלַת מִנְחָה, יַעֲקֹב תַּקַּן תַּפְלַת עֶרְבִית (ברכות כו), וּבְמִשְׁמַעוֹת הַתַּבָּה 'תַּקְנוּ' נִכְלָל גַּם שְׁעִשׂוֹ מַעֲשֵׂה בְעֵצָם הַתַּפְלוֹת, וְהֵינּוּ שֶׁנִּתְּנוּ כֹחַ שֶׁיִּתְקַבְּלוּ תַפְלוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַזְמָנִים הָאֵלּוּ.

האבות - יסוד קיימנו של העולם

הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הֵם הַיְסוּדוֹת הַחֻקִּים שֶׁעָלִיהֶם וּבִזְכוּתָם הָעוֹלָם עוֹמֵד, דְּאִיתָא בַּמִּשְׁנָה (אבות פ"א מ"ב) 'עַל שְׁלוֹשֶׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוֹת חֶסֶדִים', וְאָמְרוּ עַל כֵּן בַּזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (סתרי תורה ויצא קמו): שֶׁשְׁלוֹשָׁה אֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, 'הַתּוֹרָה דָּא יַעֲקֹב, הָעֲבוּדָה דָּא יִצְחָק, גְּמִילוֹת חֶסֶדִים דָּא אַבְרָהָם, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלֶּיךָ אֵינוֹן סִמְכִין עֲלָאִין'.

בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה חִיִּים (ב"מ נט): מִבָּאָר, שֶׁדִּוְקָא נִקְט בַּמִּשְׁנָה שְׁלוֹשֶׁה דְּבָרִים, שְׁאִין דְּבַר שֶׁיִּכּוֹל לַעֲמֹד בְּפָחוֹת מִשְׁלוֹשׁ רַגְלִים, כְּמוֹ הָאֶמֶן הָעוֹשֶׂה מִטָּה כֶּסֶף שֶׁלֶחַן וּמִנּוּחָה, אֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָם בְּפָחוֹת מִשְׁלוֹשׁ רַגְלִים, וְכֹא שֶׁמַּעֲוֵן שֶׁצָּדִיק לְלַמְּדוֹ, שֶׁשְׁלֹשֶׁת הַדְּבָרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֵיהֶם הֵם הַקִּיּוֹם וְהַיְסוּד לְעוֹלָם וּמִלּוּאוֹ וּמִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁהָאָבוֹת שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ג' אֵלּוּ הַדְּבָרִים, הֵם הַיְסוּד שֶׁעָלִיהֶם הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם וְלֹאִי כֹחַם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד.

תקנו תפלה - יסוד הבריא

יְסוּד זֶה נִמְצָא בַּתַּפְלָה שֶׁתַּקְנוּ הֵם עֲצָמָם, שֶׁהַתַּפְלָה הִיא הַיְסוּד עָלֶיהָ הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְעַל כֵּן גַּם עִבְרַת אַבְרָהָם אֲבִינוּ עֲשָׂרָה נְסִיווֹת (אבות פ"ה מ"א), שֶׁכָּכֵל הַמַּצְבִּים שֶׁהָיָה בָּהֶם, תָּמִיד הָיָה מִתַּפִּיל שֶׁיִּצְלִיחַ ה' דְּרָכּוֹ, וּבְכֵן קִשֵּׁר לְקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הָעוֹלָם וְכָל סוּגֵי הַמַּצְבִּים שֶׁעִבְרַת בְּנִסְיוֹנוֹתָיו.

כחם נמשך לדורות

וְהַמְשִׁיכּוֹ כֹחַם לְזֶרַעַם אַחֲרֵיהֶם - עִם בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַלְכִּים עֲלֵיהֶם אֶת ה' יִתְבָּרָה, וּמִמְשִׁיכִים זֹאת כָּל הָעוֹלָם. וְכַפִּי שֶׁכְּתוּב בָּזֶה הַשִּׁפְתָּ אָמַת (תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כִּי אַבְרָהָם אֲבִינוּ חָשַׁב לְהַטּוֹת כָּל הַבְּרָאִים אֵלָיו יִתְבָּרָה, אֵךְ ה' הָשִׁיבוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּעֲבְדוּ אֵלָיו וְעַל יָדָם יִטָּה כָּל הָעוֹלָם כָּלּוֹ לְמַלְכוּת ה' יִתְבָּרָה.

וּבְמָקוֹם אַחֵר (תרל"ו ד"ה ואעשה) הוֹסִיף לְבָאֵר אֶת דְּבַרֵּי הַגְּמָרָא שֶׁפִּתְחָנוּ בָּהֶם, 'וַאֲעֲשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל' זֶהוּ שְׁאוּמְרִים 'אֱלָקֵי אַבְרָהָם': שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַשְׁכִּין מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרָה עָלֵיהֶם בְּכַח קְבָלַת מַלְכוּת שְׁמִים שֶׁל הָאָבוֹת וְכו', כִּי אַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה הָיָה עוֹבֵד לַה' יִתְבָּרָה בְּכָל כָּחוֹ, אֲשֶׁר כְּבִיכּוֹל לֵאמֹר שְׁעוֹר לְשֹׁלֵם שָׂכָר, וְהָיָה זֶה הַשָּׂכָר אֲשֶׁר כָּל עֲבוּדָתוֹ נִתְפַּשֵּׁט בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי דְּלוֹרוֹתֵיהֶם, וְכָל תְּנוּעָה וְעוֹבְדָא שֶׁלּוֹ נַעֲשֶׂה שֶׁרֶשׁ לְבָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁכְּתוּב 'וַאֲעֲשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל', שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט כָּחוֹ לְגוֹי גָדוֹל כְּנֶ"ל. כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם לְכָל בְּרִיָּה שָׂכָרוֹ מֵהַ שֶׁחֲבִיב אֲצִלּוֹ יוֹתֵר. וּבְאַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה הָיָה זֶה שָׂכָר הַיּוֹתֵר חֲבִיב שֶׁהָיָה מִמֶּנּוּ גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר הֵמָּה מִיְחָדִים לְעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרָה וְהָיָה זֶה שָׂכָרוֹ, עַד כֹּאֵן דְּבָרָיו הַמְּאִירִים.

נגיעה והתקשרות במעשי האבות

בִּיְדֵינוּ קִמְּמִים כָּחוֹת וְעַל יָדָם אֲפָשֵׁר לְהַגִּיעַ לְרוֹם הַמַּעֲלוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם, אֵךְ כִּדִּי שֶׁנִּזְכָּה לְכָחוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ, יֵשׁ לָנוּ לְהִדְבֵּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּלְלַמֵּד מִדְּרָכֵיהֶם כְּאִמְרוֹם 'ז'ל' מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אָבוֹת סִימָן הוּא לְבָנִים, וְכִמּוֹ שֶׁבְּמַעֲשֵׂיהֶם קִיְּמוּ הָעוֹלָם כֵּן אֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׂינוּ הַטּוֹבִים הַנַּעֲשִׂים בְּדִבְקוֹת לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵינוּ, מְקַיְּמִים הָעוֹלָם, וּמִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט לְכָל הָעוֹלָם כָּלּוֹ לְהַטּוֹת לְשְׁמִים.

יְדוּעִים הֵם דְּבָרֵי הַתֵּנָּא דְּבִי אֲלֵיהוּ (רבה פכ"ה) 'חֲבִיב אֲדָם לֹמֵר מִתִּי יִגִּיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְכִבְרַת הָאֲרִיכוֹ בָּזֶה תַּלְמִידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ע"ה, וְאָמְרוּ מִי פְתִי יוֹכֵל לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵינוּ, הַכִּיצַד מִחֲבִיב אֲדָם לְהַשְׁתַּוֵּקֵק שֶׁהָיָה מַעֲשֵׂיו כְּמַעֲשֵׂי הָאָבוֹת, הִרִי אֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בְּגִדְלוֹתָם. רַק 'גִּיעוּ מַעֲשֵׂי' פְּרוּשׁוֹ מִלְשׁוֹן 'נִגִּיעָה', שֶׁכַּפָּאֵר יִכְשִׁיר מַעֲשֵׂיו רַעֲיוֹנָיו וְלָבוֹ לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרָה, יוֹכֵל לְהִיּוֹת לוֹ קִשֵּׁר וְנִגִּיעָה כְּלָשָׁה בְּדִרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ רַגְלֵי הַמְּרַכְבָּה. וּמִמִּילָא יִתְעוֹרֵר בּוֹ הַכֹּחַ הַטָּמוֹן בּוֹ מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

נגיעה בדרכי האבות כמשל החשמל

כִּדִּי לְשַׁבֵּר אֶת הָאֵזוֹן יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁנִּגִּיעָה זֶה הִיא כְּפִי שְׂרׁוּאִים בְּמַעֲרַכַת הַחֲשֵׁמֶל, שֶׁמִּמְקוֹר הַחֲשֵׁמֶל נִתֵּן לְסַפֵּק כֹּחַ חֲשֵׁמֶל לְמִדּוֹנוֹת וְאַזּוּרִים שְׁלֵמִים, אֵךְ כָּל זֶה תִּלּוֹי בְּאוֹתָהּ נִגִּיעָה קִטְנָה שֶׁל חוּטֵי הַחֲשֵׁמֶל שֶׁמִּתְחַבְּרִים זֶה עִם זֶה, וּבְכֵן נַעֲשִׂים הֵם דְּרָךְ לְהוֹלֵכַת הַחֲשֵׁמֶל מִמַּעֲרַכַת עֲצוּמָה זֶה לְכָל מָקוֹם, וְלֹאִי נִגִּיעָה זֶה, לֹא יִגִּיעַ חֲשֵׁמֶל לְאוֹתוֹ מָקוֹם בֵּית אוֹ מִגְדָּל.

על ידי הנגיעה זוכין להתקשר בדבקות העליונה של האבות

כֵּן הַדְּבַר מִמֶּשׁ בְּעִנְיָנֵנוּ, הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים עֲבָדוּ אֶת בּוֹרֵאם עֲבוּדָה תָּמִיד וְהָיוּ בְּטָלִים אֵלָיו בְּטוֹל מַחְלָט בְּבַחֲנֵית מְרַכְבָּה לְשִׁכְנָה, וְנִתְּנוּ כֹחַ עֲצוּם זֶה לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם, אֵךְ לָנוּ נִשְׁאָר לְגָרֵם בְּמַעֲשֵׂינוּ אוֹתָהּ הַנִּגִּיעָה, וּבְכֵן מִתְקַשְּׂרִים אֵנוּ לְאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְלִדְבָקוֹת הָעֲצוּמָה שֶׁלּוֹתָהּ אוֹתָם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם. כְּדָרָךְ שֶׁאָמְרוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ע"ה בְּדִבְרֵי הַמִּשְׁנָה (אבות פ"ד מ"ב) 'מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וּשְׂכָר מִצְוָה מִצְוָה, שֶׁכַּפָּאֵר אֲדָם מְקַיֵּם מִצְוָה, זֹכָה עַל יָדָהּ לְהַגִּיעַ לְדִבְקוֹת עֲלִיוֹנָה, שֶׁ'מִּצְוָה' מִלְשׁוֹן צִוְּתָא וְחִבּוּר, שֶׁעָקֵר הַמִּצְוָה לְבֹא לְדִבְקוֹת בְּבוֹרָא וְזֹכִים לָכֵן עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוּוֹת. וְאֵךְ אֵנוּ נֹאמֵר, שֶׁכַּפָּאֵר הָאֲדָם מִצְוָה עוֹשֶׂה אֶת הַמּוּטָל בְּתוֹרָה מִצְוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, מְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ עַל יְדֵי פְעֻלוֹתָיו לְכַח הָאָבוֹת הַמְּשֻׁרָשׁ בּוֹ.

וְעַל כֵּן אָמְרוּ בַּסִּפְרִי (ואתחנן לב) 'בְּכָל לְבָבְךָ' (דברים ו ה) כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, 'וּבְכָל נַפְשְׁךָ' כְּנֶגֶד יִצְחָק, 'וּבְכָל מַאֲדְךָ' כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. שֶׁהִשְׁרִישׁוּ בְּנוֹ הַכֹּחַ לְמַסֵּר לְבָנוּ נַפְשָׁנוּ וּמֵאוֹדְנוּ לְאַהֲבַת ה' יִתְבָּרָה שְׁמוֹ.

על ידי הרצון להדבק בדרכם זוכים ללכת בדרכם ולהצלה מהגלות ולגאולה השלמה

נִסִּים בְּלִשׁוֹן הַזֶּהָב שֶׁל הַשִּׁפְתָּ אָמַת (תרס"ד ד"ה במדרש ידוע) שֶׁהָיָה לָנוּ לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ וְלַפְקָח עֵינִים לְרֹאוֹת כְּמָה כָּחוֹת נִשְׁגָּבִים נִמְצָאִים בְּתוֹכָנוּ מִמֶּשׁ, כְּפִי שֶׁהִאֲרָכְנוּ לְעִיל, וְזֶה לִשׁוֹן קִדְשׁוֹ: וְאַנְחָנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת בּוֹחֲרִים בְּדִרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁמְבַקֵּשׁוֹן 'אֱלָקֵי אַבְרָהָם אֱלָקֵי יִצְחָק', פְּרוּשׁ, שֶׁחֲפָצִין לְקַבֵּל אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרָה שְׁמוֹ כְּפִי הַכֵּנֶת אֲבוֹתֵינוּ, וְאִזּוֹתָם מְסִיעַ לָנוּ לְעֲבוּדַת ה' יִתְבָּרָה, וְלִהְיוֹתָנוּ בְּגִלוֹת, וְלִזְכוּת לְגֹאֲלָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

מִדְרָשׁ יְקִיָּוִץ

מאמרי קודש ודברי חכמה וחזון
בענייני עבודת ה' והליכות חיים,
מסודרים על סדר יום השבת

הָאֲרוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁבַּמִּתְנַת הַשִּׁבְת שׁוּמְרֵי הַשִּׁבְת זֹכִים לִירְאָת שָׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ

כִּינן שִׁכַּח הַשִּׁבְת גְּדוֹל כְּבִית הַמִּקְדָּשׁ, כְּתֹב
הַרְהִיק רַבִּי צְדוֹק הַכֹּהֵן מְלוּבָּלִין ע"ה (פרי צדיק פר'
קדושים אות ט), שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל זֹכִים לְהִגִּיעַ לִירְאָת
שָׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים יִרְאָת שָׁמַיִם מִבֵּית
הַמִּקְדָּשׁ כִּפִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַכִּילַת מַעֲשֵׂר (דברים
יז כג) 'לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה', שֶׁבַּעַת שֶׁהָיָה אָדָם
נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם הָיְתָה נֹפֶלֶת עָלָיו יִרְאָה מִהַדָּר
גְּאוֹנוֹ, וְכֵן כֵּן בְּשִׁבְת שֶׁהָיָה כְּבִית הַמִּקְדָּשׁ
זֹכִים הִכַּל לִירְאָת שָׁמַיִם, עַד כִּדִּי שֶׁאֶפְלוּ עִם
הָאָרֶץ אִינוֹ מִשְׁקַר בְּשִׁבְת כִּי 'אֵימַת שִׁבְת עָלָיו'
(ירושלמי דמאי פ"ד ה"א), וְלָכֵן שׁוּמְרֵי שִׁבְת נִקְרָאִים
'יִרְאֵי שָׁמַי' (מלאכי ג כ). וְאָכֵן כֶּן דּוֹרְשֵׁת הַגְּמָרָא
(יבמות צג) בְּפֶסֶק 'לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֵת ה'
אֱלֹהֶיךָ, כֹּל הַיָּמִים' אֵלּוּ שִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים.

הַשִּׁבְת לְמַעַלָּה מִן הַזְּמַן

שִׁבְת אֵינָה נֹפֶלֶת תַּחַת הַגְּדֵרֶת זְמַן

אֶפְשָׁר לִבְאָר עוֹד מְדוּעַ יוֹם הַשִּׁבְת מֵאִיר
בְּאוֹר גְּדוֹל כְּמוֹ זְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עַל פִּי מַה
שֶׁמִּבְאָר בְּסֵפֶר יִשְׂרִי לֵב לְהַרְהִיק בַּעַל הַדְּבָרִי
בִּינָה מִבִּיאָלָא ע"ה (כב) כִּי יֵשׁ כְּמֹה דְּבָרִים שֶׁהֵם
לְמַעַלָּה מִן הַזְּמַן, הַשִּׁבְת, עִם יִשְׂרָאֵל, הַתְּשׁוּבָה
וְהַתּוֹרָה.

הַשִּׁבְת הִיא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן כִּי הִיא מַעֲיִן
עוֹלָם הָבָא, וְלָכֵן גַּם מוֹצָאִים הַפְּלָגָה בְּשִׁבְח
הָאוֹמֵר וְיָכֹלוּ, שֶׁכָּל הָאוֹמֵר וְיָכֹלוּ מַעַלָּה עָלָיו
הַכְּתוּב כְּאֵלּוּ נַעֲשֶׂה שְׁתָּף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית (שבת קט:), כִּי מֵאֲחֵר וְהַשִּׁבְת
הִיא מַעַל הַטֵּבַע, יָכוֹל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּעֲיֵד עַל
הַשִּׁבְת לְהַתְעַלּוֹת כָּל כֶּךָ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמַעַלָּה
שֶׁהִיא גְּבוּהָה וְקוֹדֶמְת לְכָל הַבְּרִיאָה שֶׁנַּעֲשֶׂה
שְׁתָּף לְקוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּכֹכֹל. וְכִינן שֶׁהִיא
לְמַעַלָּה מִן הַזְּמַן, הִרִי שֶׁבִּרְכָתָהּ וְהַשְׁפָּעוּתֶיהָ
הֵם בְּלִי גְבוּל וְצִמְצוּם תַּחַת הַזְּמַן, כְּמוֹ שֶׁאֶמְרוּ
חז"ל (שם קיח) הַשׁוּמֵר שִׁבְת כֹּהֲלָתוֹ נוֹתֵנִים לוֹ
נִחְלָה בְּלִי מִצָּרִים, שֶׁכָּל מִצָּר הוּא מִצַּד הַטֵּבַע,
וְכֶךָ גַּם מִשְׁפִּיעָה בְּרִכָּתָהּ גַּם מִחוּץ לְגְבוּל יוֹם
הַשִּׁבְת, כִּי 'מִיָּנִיָּה מִתְּבָרְכִין כָּל שִׁיתָא יוֹמִין' (זוהר
פר' יתרו פח), וְהַכֹּל לְסִבָּה זֹאת שֶׁאֵין שְׁלִיטַת הַטֵּבַע
בְּשִׁבְת קֹדֶשׁ.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵף הֵם לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, שֶׁכֵּן
מִחֲשַׁבְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קֹדֶמְתָּה לְבְרִיאַת הָעוֹלָם,
כְּמוֹ שֶׁאֶמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (ב"ר א ד) 'מִחֲשַׁבְתָּן שֶׁל
יִשְׂרָאֵל קֹדֶמְתָּה לְכָל דָּבָר'. נִמְצָא שֶׁהֵם מַעַל
וְקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְהִרִי הַבְּרִיאָה הִיא צִמְצוּם הָאוֹר
הָאֱלֹהִי שֶׁהוּא לֹא גְבוּל לְתוֹךְ גְּבוּל שֶׁל הַטֵּבַע
וְזִמְנוֹ, נִמְצָא כִּי הַקּוֹדֶמִים לְעוֹלָם הֵם לֹא גְבוּל
וְאֵינֶם תַּחַת מִסְגָּרַת זְמַן.

כְּמוֹ כֵּן הַתְּשׁוּבָה קֹדֶמְתָּה לְעוֹלָם וְלָכֵן הִיא

הוּא לְצַדִּיקִים, גִּנְזוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה,
כְּמוֹבָא בְּדִגְל מַחְנֵה אִפְרַיִם (פר' בראשית ד"ה וירא)
מִשְׁמוֹ שֶׁל זִקְנוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ע"ה, הֵיכָן נִגְנְזוּ
הָאוֹר הַהוּא, וְאָמַר שֶׁה' יִתְבָּרַךְ גִּנְזוֹ בַּתּוֹרָה,
וְלָכֵן מִשְׁתַּמְשִׁין צַדִּיקִים כָּכָל דּוֹר וְדוֹר בְּאוֹר
הַהוּא, הֵינֵנו עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֵׁיט בֵּה אוֹתוֹ הָאוֹר
שֶׁיְכוּלִין לְהִסְתַּפֵּל בּוֹ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ,
עַד כָּאֵן לְשׁוֹן קֹדֶשׁוֹ. כִּי כְּאֵמֹר הַתּוֹרָה הִיא לֹא
מִגְבָּלָה שֶׁל זְמַן וְטֵבַע, וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים הַעוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה שֶׁמַּתְעַלִּים מַעַל הַטֵּבַע וְהַזְּמַן, מַעוֹרְרִים
אֵת הָאוֹר הַגִּנְזוֹ בַּתּוֹרָה וְכֵן מְבִיטִים מִסּוּף
הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ.

בְּשִׁבְת מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר הַכֹּחַ שֶׁלְמַעַלָּה מִהַזְּמַן

כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים וּמִתְקַשְּׂרִים כְּמֹה מֵהֶם כֹּחַם
גְּדוֹל עוֹד יוֹתֵר, וְהַדְּבָר מִתְרַחֵשׁ וְכֵן בְּשִׁבְת
קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתֹב בְּיִשְׂרִי לֵב (שם) שֶׁזֶה מַה
שֶׁאֶמְרוּ בְּמִדְרָשׁ (ב"ר יא ח) שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אָמַר לְשִׁבְת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בֶן זֻגָּה, כִּי כְּמוֹ
יִשְׂרָאֵל עִם קֹדֶשׁ הֵם לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, כֶּךָ הַשִּׁבְת
הִיא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן. וְלִפְיָכֶךָ אֶמְרוּ בְּגִמְרָא
(סנהדרין נח) גוֹי שֶׁשִּׁבְת חִיב מִיתָה, שֶׁמִּפְנֵי שֶׁהָיוּ
הוּא תַּחַת הַזְּמַן, וְלָכֵן אִם בָּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן
אֵין לוֹ חַיּוּת, כִּי מִה לוֹ לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, וְלָכֵן חִיב
מִיתָה, כִּי אֵין זֶה מְקוֹמוֹ. וְלָכֵן רַק כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
שֵׁיכִים לְשִׁבְת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן
וְהַשִּׁבְת הִיא גַּם כֵּן לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן.

וּבִדְאִי כְּאֶשֶׁר מְצֻרְפִּים שְׁלִשָּׁה מִהַדְּבָרִים
שֶׁמַּעַל הַזְּמַן מִתְגַּדֵּל כֹּחַם לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה,
וְלָכֵן אֶמְרוּ בְּתֵנָא דְּבִי אֱלִיָּהוּ (רבה א) 'שִׁבְת
נַעֲשֶׂה כְּלוֹ תּוֹרָה', שֶׁאֵז צִיּוֹנִי שֶׁמַּעַל הַזְּמַן,
עוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁאֵף הִיא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, וְכִיּוֹם
הַשִּׁבְת לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, מִתְאַסְּפִים כַּחוֹת
כָּלם לְהַתְעַלּוֹת מַעַל הַטֵּבַע וְהַזְּמַן, וְלַעוֹרֵר
עָלָיו הָאֲרוֹת מַעַל הַטֵּבַע וְהַזְּמַן, כְּדֻגְמַת מַה
שֶׁהָבֵנו שִׁכַּח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִתְעוֹרֵר בְּיוֹם שִׁבְת
קֹדֶשׁ, וְאֵין חֲרֻבּוֹ מְרֻגֵשׁ בְּשִׁבְת קֹדֶשׁ. וְכֵן בַּעַת
שִׁיְהוּדִי שֶׁב בַּתְּשׁוּבָה בְּשִׁבְת הִרִי שֶׁמִּצְטָרְפִים
כֹּחַ יִשְׂרָאֵל הַשִּׁבְת וְהַתְּשׁוּבָה, וְלָכֵן שִׁבְת זְמַן
תְּשׁוּבָה וְרִמּוֹז אוֹת בְּרָאשִׁי הַתְּבוֹת שִׁבְת, שִׁבְת
ב'וֹ תְּשׁוּבָה, מִפְּנֵי שֶׁהַשִּׁבְת מְסַלֵּל לְתְּשׁוּבָה.

שִׁבְת לְמַעַלָּה מִן הַזְּמַן וְלָכֵן לֹא נִתֵּן לְבָרֵךְ עָלֶיהָ 'וְהִגִּיעֵנוּ לְזְמַן הַזֶּה'

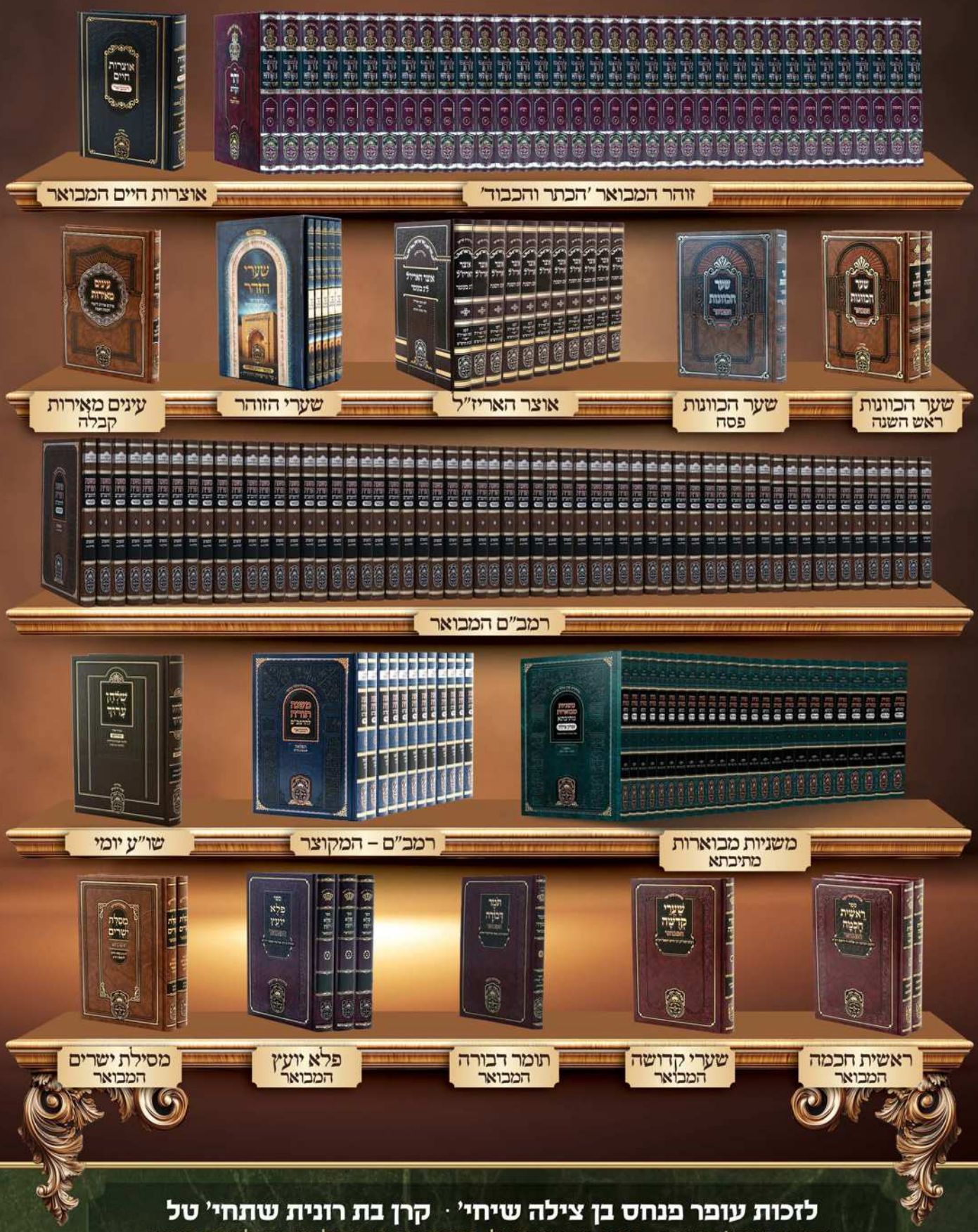
בְּדָרֶךְ זֹאת יוֹבֵן מְדוּעַ אֵין מְבָרְכִים בְּרַכַּת שֶׁהַחֲנִינוּ
בְּכָל שִׁבְת, הֵלֵא זֹאת מִצְוָה שֶׁנִּצְטָוִינוּ בֵּה כָּכָל
שְׁבוּעַת מִחְדָּשׁ. וְאִמְנָם בְּרַכַּת שֶׁהַחֲנִינוּ נִתְקַנָּה רַק
בְּדָבָר הַבָּא מִזְּמַן לְזְמַן וְהַשִּׁבְת הִיא כָּכָל שְׁבוּעַה,
אֵף יֵשׁ לְלַמֵּד זֹאת מִשְׁמִינֵי עֲצֻרַת שִׁמְכָרִים בּוֹ
שֶׁהַחֲנִינוּ כִּינן שֶׁהוּא רָגַל בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, וְכֵן כָּל שִׁבְת
אֵינָה דוֹמָה לְחִבְרָתָהּ וְכָכָל שִׁבְת יֵשׁ קֹדֶשׁ
מִיְחַדֵּת שֶׁלֹּא הָיְתָה עַד עֵתָהּ וְנִמְצָא שֶׁהִיא כְּרָגֵל
בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה.

וְכַתֵּב הַמַּהֲר"ל ע"ה בְּדָרֶךְ חַיִּים (הקדמה): וּבְאֹר
זֶה, כִּי הַמִּצְוָה שֶׁהִיא מַעֲשֵׂה הָאָדָם, וְאֵין מַעֲשֵׂה
הָאָדָם רַק עַל יְדֵי הַגּוֹף, וְכָל גּוֹף הוּא תַּחַת הַזְּמַן
וְכֹי, וְלָכֶךָ הַמִּצְוָה שֶׁהִיא עַל יְדֵי גּוֹף הָאָדָם הִיא
מִגְבָּה זְמַן בְּלִבָּד, וְזֶה שֶׁאֶמַר שֶׁהַמִּצְוָה הִיא
לְשַׁעַה. אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּלֹא גּוֹף, שֶׁהִיא
הַשִּׁגָּת הַשְּׁכָל, אֵין לְגוֹף עֶסֶק בֵּה, וְכָל דָּבָר
שֶׁאֵינוֹ גּוֹף אֵינוֹ תַּחַת הַזְּמַן, וְלָכֶךָ הַתּוֹרָה מִגְבָּה
לְעוֹלָם כְּאֶשֶׁר הָאָדָם דְּבִק בַּתּוֹרָה הַשְּׁכָלִית
שֶׁאֵין לָהּ הַתְּלִימוֹת בְּזִמְנוֹ כָּלָּל. וְלִפְיָכֶךָ אֶמַר הַכְּתוּב
'כִּי גַר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר' וְהֵם הַמְּאִירִים לְאָדָם
לְהַבִּיאֵם אֶל תְּכִלְתוֹ הָאֲחֵרוֹן, הַמַּעַלָּה הַעֲלִיּוֹנָה
אֲשֶׁר הוּא בְּקִשְׁת וְחַפּוּשׁ כָּל חֵי אֲשֶׁר הוּא עַל
הָאֲדָמָה, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וְעַל פִּי דְּבָרֵינוּ נִבִּין גַּם מַה שֶׁמִּבְאָר בְּסֵפֶר
חֲסִידוֹת כִּי הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית, שֶׁכָּל מַה
שֶׁנִּכְתֵּב בַּתּוֹרָה הִרִי שֶׁהוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת עוֹלָם,
כִּי הַשְׁפָּעַת הַתּוֹרָה אֵינָה תַּחַת הַזְּמַן שֶׁנֶּאֱמַר
שֶׁהִיא נוֹהֶגֶת רַק בְּדוֹר מְסֻסִּים, אֲלֹא הִיא מַעַל
הַטֵּבַע וְהַזְּמַן וּמִשְׁכָּה אֵין הַבְּדֵל בֵּין הַדּוֹרוֹת
וְכִשְׁתִּנֵּה הַתּוֹרָה הִרִי שֶׁהִיא נִתְּנָה לְכָל דּוֹר
וְדוֹר, וְכֵן שֶׁאֵין אֶפְשָׁר לִקְיָם, כְּמוֹ בְּדוֹרֵנוּ שֶׁאֵין
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִתֵּן לִקְיָם בְּדָרְכִים אַחֵרוֹת שֶׁהֵם
בְּפִנִּימִיּוּתָן שֶׁל הַמִּצְוֹת כְּמוֹ שֶׁמִּבְאָר הַרְבֵּה
בְּסֵפֶר תַּלְמִידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ע"ה. בְּכֶךָ גַּם נִבִּין
מַה שֶׁאֶמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ ע"ה כִּי הָאוֹר
הַגִּנְזוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וְגִנְזוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לשכפל ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

אוצרות חיים המבואר

זוהר המבואר 'הכתר והכבוד'

עינים מאירות קבלה

שערי הזוהר

אוצר הארז"ל

שער הכוונות פסח

שער הכוונות ראש השנה

רמב"ם המבואר

שו"ע יומי

רמב"ם - המקוצר

משניות מבוארות מתיבתא

מסילת ישרים המבואר

פלא יועץ המבואר

תומר דבורה המבואר

שערי קדושה המבואר

ראשית חכמה המבואר

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com